DE NIEUWE STEM

10

MAANDBLAD VOOR CULTUUR EN POLITIEK
ELFDE JAARGANG / OKTOBER 1956

DE NIEUWE STEM, maandblad voor cultuur en politiek, verschijnt de 15e van iedere maand onder redactie van
voor Nederland: N. A. DONKERSLOOT / O. NOORDENBOS, secretaris / J. B. CHARLES / JAN ROMEIN / J. SUYS / VICTOR E. VAN VRIESLAND / W. F. WERTHEIM — *voor Vlaanderen:* KAREL JONCKHEERE / JULIEN KUYPERS — *voor Indonesië:* SOEJONO HADINOTO / SUNARIO KOLOPAKING / SOEDJATMOKO — *voor Suriname en de Antillen:* LOU LICHTVELD.
Men wordt verzocht kopij enz. niet te zenden aan de redacteuren persoonlijk, maar aan het Secretariaat der redactie, O. Noordenbos, Kuinderstraat 25-III, Amsterdam-Z. Inzendingen worden alleen in behandeling genomen, wanneer de kopij getypt is, postzegels zijn bijgevoegd en het adres op de kopij zelf is vermeld.
Het abonnement loopt van 1 Januari tot 31 December en kost voor Nederland *f* 18.—, België frs 275.—, buitenland *f* 22.50 resp. frs 350.—. Voor leden der W.B.-Vereniging en studenten, ingeschreven aan een Nederlandse of Belgische Universiteit is de prijs *f* 15.— resp. frs 225.—. Losse nummers *f* 2.— resp. frs 30.—. Losse nummers buitenland *f* 2.50 resp. frs 40.—. Jaarabonnement betaalbaar naar verkiezing per kwartaal of per jaar.

Uitgave: N.V. WERELD-BIBLIOTHEEK

AMSTERDAM
Admiraal de Ruyterweg 545
Giro 1677

ANTWERPEN
Lange Koepoortstraat 2
Giro 316339

INHOUD

blz.

Christiaan Terpstra, Twee liedjes van hoop en vertrouwen . . 545
B. Sluimers, De Suez-crisis als teken aan de wand 550
R. Blijstra, Vreemd vooruitzicht 561
Luc van den Briele, C.B. de Beccaria en de doodstraf 575
Guus Valleide, Verzen 579
U Win Tin, Burma sinds de onafhankelijkheid (slot) 581
T. W. L. Scheltema, Verzen 591
J. B. Charles, Les apparitions 594
Kort Bestek 604
Ex libris 606

Christiaan Terpstra

TWEE LIEDJES VAN HOOP EN VERTROUWEN

I. *„Hope"*

Bij Watts' schilderij in de Tate Gallery.

Die hier geblinddoekt, zelfs door God vergeten,
gedoken neerzit, rillend en bezweet
in een gehavend en verschoten kleed,
kon beter naamloos zijn en niets meer heten.

Versplinterd is de lier, de schemering verduisterd;
een ketting snoert de blinddoek om het blonde haar.
Er blijft haar niets dan één te strak gespannen snaar
waarop zij krachteloos naar 't naderend einde luistert.

Noem mij niet dwaas, dat ik al vele jaren
door huivering en onmacht werd bezeten
als mij dit beeld der hoop te binnen schoot...

De dunne blinddoek is zo zwaar als lood;
de laatste snaar gerafeld, haast versleten —
o arme Hoop, laat alle hope varen.

II. *Imogen's Brief*

Brieven, vóór de laatste buslichting ter post bezorgd, zullen als regel des anderen daags in de eerste bestelling worden opgenomen.
Mededeling der P.T.T.

Hoe zou het handschrift zijn, banaal of ongewoon?
Zij zal wel niet zozeer op interpunctie letten,
of waar ze horen strepen door de letters zetten.
Wat ik verwacht? Ja, eigenlijk een woordenstroom

zonder veel samenhang, misschien met weinig zin,
maar toch een echte brief, en met haar naam er onder —
natuurlijk schots en scheef, maar niettemin een wonder,
al schrijft ze langs mij heen, of valt er middenin ...

Die lang verbeide brief zal niet slechts een paar weken,
maar als hij eenmaal wordt besteld een aantal jaren
of langer nog beslaan, al is hij nòg zo kort.

Het is een brief die nergens ooit geschreven wordt.
Al sta ik duizendmaal het tuinpad af te staren,
de bode met zijn tas brengt nimmer taal of teken.

DE WEERWOLF

Voor A..., overleden 1943.

Waarvoor ben ik de hele dag gebleven?
Je hebt al jaren toch de stad verlaten.
Waarom word ik hier steeds weer rondgedreven?
De zon gaat langs een trolley door de straten.

De zon — een wolf — als jachtgenoot... een vlam
die hijgend stilstaat als ik even wacht.
Hij staart mij aan; gist wat ik overdacht...
Wat jaag ik met de zon door Amsterdam?

Wij volgen 't koude spoor van 't kengetal
dat is gewenteld op een nieuwe schijf,
en van 't adres dat is ineengestort.

Ik wil niet meer dat ik verlaten word.
Daarom dat ik in kringen dolen blijf
— een wolf als metgezel — door 't Niet-met-Al.

ONWEER IN MAART

of de misoogst

Als 't dondert in het dorre hout,
— zoals het volksrijm zegt —
dan wordt de zomer nat en koud
en komt er niets terecht.

Het was een hoge bliksemschicht
die uit de hemel ging,
en even groende 't vergezicht
van koren tot de kim.

Gezegend stond het veldgewas
in vroege vruchtbaarheid —
de rogge groener nog dan 't gras
in de eerste lentetijd.

Het was meer dan een koninkrijk
dat mij werd toegezegd;
hier werd mij alles tegelijk
in één flits voorgelegd.

Als 't dondert in het dorre hout,
zo werd van ouds gezegd,
dan wordt de zomer nat en koud
en komt er niets terecht;

dan wordt wat zó vroeg scheen gerijpt
en zo kort werd belicht
nog vóór de eerste nachtvorst nijpt
ontruimd voor 't godsgericht,

en alles tegelijk vergroeit
tot rottend misgewas...
de ongeoogste korrel broeit
en stikt in het moeras.

Twente, september 1954.

THE DOOR IN THE WALL

To him at least it was a real door leading to immortal realities.

H. G. Wells.

Een lange blinde muur, en in die muur een poort
scheidt Upper Richmond Road van de oneindigheid.
Daarachter ligt een heuvelig domein gespreid,
maar langs de straat rollen de bussen mijlen voort.

Daar zitten allen in het wereldnieuws gedoken,
en geen van hen heeft ooit nog zelfs de muur gezien
— alleen de winkels. Maar de kleine poort misschien?
't Is onwaarschijnlijk dat er ooit iets is ontsloten

voor wie met Times en Herald op de bussen rijdt.
Ik weet niet of de muur hun ooit is opgevallen
— laat staan dat men de groene poort heeft opgemerkt.

Een muur scheidt Richmond Road van de ondenkbaarheid,
een mijlenlange muur, bemerkt door geen van allen
— en in die muur een smalle deur, lichtgroen geverfd.

B. Sluimers

DE SUEZ-CRISIS ALS TEKEN AAN DE WAND

Niemand zal willen ontkennen, dat het besluit van de Egyptische regering om de Internationale Suez Kanaal Maatschappij te nationaliseren een schokkende gebeurtenis was. Engeland en Frankrijk, die een controling interest hadden in deze vennootschap, konden door hun vertegenwoordigers in de directie een beslissende invloed uitoefenen op de gang van zaken op 's werelds belangrijkste kunstmatige waterweg. Die beslissende invloed werd Londen en Parijs ontnomen door het nationalisatie-besluit. De regering te Cairo gaf door de nationalisatie te verstaan, dat zij niet langer genoegen kon nemen met het feit, dat buitenlanders de lakens uitdeelden in wat niet alleen verreweg het belangrijkste economische bedrijf in het Egyptische land is, maar tevens in het gebied dat voor Egypte van het allergrootste politieke en strategische belang moet worden geacht. In de nationalisatie van de Internationale Suez Kanaal Maatschappij valt de voltooiing te zien van de nationale revolutie, die Engeland heeft gedwongen het protectoraat op te geven en zijn troepen uit de Kanaalzone terug te trekken.

Het besluit waarbij aan de Engelsen en Fransen ook dit laatste bolwerk op de grens tussen Azië en Afrika werd ontnomen, kwam aan als een harde slag voor allen die zich nog altijd niet volkomen hebben gerealiseerd, dat de tijd van kolonialisme en overheersing van andere volken voorbij is en dat geen volk, dat zichzelf respecteert gedogen kan en wil, dat anderen zich als meesters gedragen op zijn territoor. Als zodanig had het besluit van President Nasser, dat met verrassende efficiency werd uitgevoerd een welhaast symbolische betekenis. De Egyptische President zette de eindstreep achter een eeuw Franse en Britse politiek in het Oostelijk bekken van de Middellandse Zee.

Men kan deze eeuw in welhaast twee gelijke helften verdelen: de eerste vijftig jaren kenmerkten zich door een scherpe Frans-Britse tegenstelling in dat deel van de wereld, de laatste zag, als gevolg van de Entente Cordiale van 1904 vooral Brits-Franse samenwerking, ook hier. Het Suez-Kanaal dat in eerste instantie een schepping was van het naar expansie strevende keizerrijk van Napoleon III en dat aan het begin staat van Frankrijks koloniale avonturen in Achter-Indië, werd door Engeland geruime tijd beschouwd als een bedreiging van zijn verbindingen met het grote koloniale rijk in India. Het heeft decennia lang een uiterst belangrijke rol gespeeld bij het bepalen van de Brits-

Franse verhoudingen. Eerst toen Frankrijk, als gevolg van de Frans-Duitse oorlog van 1870 machteloos was geworden en dank zij Disraeli's bekende coup de théatre Engeland in staat werd gesteld in belangrijke mate zeggingschap te verwerven in het Kanaal-beheer, raakte Engeland met het bestaan van deze verbindingsweg verzoend en begon men te Londen „het idiote kanaal" — de betiteling is van Palmerston — geleidelijk aan te zien als een van de belangrijkste „levenslijnen" van het Britse Empire. De bescherming van deze levenslijn werd een der belangrijkste doelstellingen van de Britse buitenlandse politiek. Daaruit valt voor een aanzienlijk deel het pro-Turkse beleid van Engeland in de laatste drie decennia van de vorige eeuw te verklaren. Zij bepaalde voornamelijk Disraeli's houding op het befaamde Congres van Berlijn. Zij verklaart waarom Engeland er op stond Cyprus te verwerven. In het licht van deze politiek moet men ook zien de langjarige vriendschap tussen Engeland en het herenigde Italië en de Mediterrane Conventie. De houding van Engeland in het vraagstuk van de Dardanellen, en die tegenover Griekenland vinden hun oorsprong in het besef, dat beheersing van het Suez-kanaal een levensbelang was voor het Britse Rijk. Telkens wanneer een nieuwe bedreiging, of de mogelijkheid van een nieuwe bedreiging van het Suez-Kanaal zich voordoet, past de Engelse buitenlandse politiek zich daarbij aan. Eerst is het Frankrijk, dat geneutraliseerd moet worden. Dan het Tsaristische Rusland. En ten slotte in het begin dezer eeuw onderkent men in Londen het gevaar van Duitse penetratie in het rijk van de Zieke Man. We hoeven in dit verband slechts het woord Bagdad-Bahn te noemen. Naast de snelle industrieële en maritieme opkomst van het Erste Reich is het vooral ook de flank-bedreiging van het Suez-Kanaal geweest, die de grondslag heeft gelegd voor het opgeven van de politiek van de Splendid Isolation en tot de vorming van de Entente Cordiale van 1904, waarbij zich later het tengevolge van de Japanse nederlaag en de revolutie van 1905/1906 niet meer tot agressie in staat zijnde Rusland kon aansluiten.

Het Perzische Verdelingsverdrag van 1907 vormt als het ware de afsluiting van de onder Edward VII ingezette politiek tot bescherming van deze allerbelangrijkste verbindingsweg en van het glacis van India.

De tweede halve eeuw ziet ondanks twee wereldoorlogen, waaruit Engeland en Frankrijk als „overwinnaars" te voorschijn komen, de volkomen ineenstorting van de grondslagen waarop deze politiek was gebouwd. In de eerste wereldoorlog vallen wel is waar twee mogelijke bedreigers van de Britse heerschappij weg, Rusland door revolutie en

innerlijke verzwakking, Duitsland door de militaire nederlaag. Maar een nieuwe bedreiging doemt op: het Aziatische nationalisme waarvan de Arabische verschijningsvorm al evenzeer wordt onderschat als die in het Verre Oosten. De mislukking van de Hasjemitische politiek der Engelsen is, mede als gevolg van Frans-Britse tegenstellingen en van de werfkracht van het Wahabitisme van Ibn Saoed, evident. De Balfour-Declaration legt de grondslag voor anti-Britse gevoelens in heel de Arabische wereld, welke tussen de twee wereldoorlogen in, als gevolg van de ontwikkeling van de explosie-motor en de ontdekking van enorme olie-voorkomens in de omgeving van de Perzische Golf, van steeds grotere betekenis wordt. Door de geweldige toename van het olie-verbruik in Amerika en door de erkende noodzaak om belangrijke voorkomens in dat deel der wereld te reserveren voor tijden van nood, wordt het gebied van de Perzische Golf meer en meer de leverancier van het levenselixir van het industriële apparaat in West-Europa. Dit verschijnsel gaat gepaard met een grote verzwakking van West-Europa's machtspositie in dat deel der wereld. Meer dan vijfhonderd millioen mensen, die zich de koloniale overheersing hadden moeten laten welgevallen, slagen er in zich te bevrijden en een eigen nationaal leven te beginnen. Het in het begin dezer eeuw in wereldpolitieke zin nog oppermachtige West-Europa voelt zich beklemd tussen twee nieuw opgekomen wereldmachten, Amerika en de Sovjet-Unie.

Tegen deze achtergrond speelt zich dan het drama af van de achterhoedegevechten van het zich gedwongen terugtrekkende kolonialisme. Nog houden Engeland en Frankrijk een aantal posities bezet en met verbeten vasthoudendheid trachten zij zich daar te handhaven. Maar een voor een moeten zij die toch ook opgeven. Wij denken aan Indo-China, aan Marokko, aan Tunis en vooral ook aan Egypte, in welk laatste land de Engelsen zich met hand en tand hebben verzet tegen de ontruiming van het Suez-Kanaal door de Britse troepen, nu nog maar enkele maanden geleden. Men troostte zich in Engeland blijkbaar met de gedachte, dat men in de Internationale Suez-Kanaal Maatschappij nog altijd over een machtsmiddel beschikte en dan.... dan was er Cyprus nog, dat ten slotte de ingang van het Suez-Kanaal beheerste.

Wanneer men nu de reactie van Londen en Parijs op het besluit van de Egyptische regering tot nationalisatie van de Internationale Suez-Kanaal Maatschappij waarneemt, dan valt daaruit slechts de conclusie te trekken, dat men er zich in de kabinetten van Engeland en Frankrijk rekenschap van geeft, dat dit Egyptische besluit het uiteindelijke fiasco

inhoudt van de door deze twee regeringen tot nog toe ten aanzien van de restanten van hun vroegere koloniale rijk gevoerde politiek. Wie naar Sir Anthony Edens beruchte radiorede heeft geluisterd, vond daarin termen terug welke vage herinneringen opriepen aan woorden gesproken door Britse Empire-builders uit de Victoriaanse periode. „Wij kunnen niet toestaan, dat het Suez-Kanaal in handen is van een macht die het voor eigen politieke doeleinden zou misbruiken." Het is of men de Disraelis en de Palmerstones hoort praten, die de belangen van de wereld identificeerden met die van het Britse rijk. Dat Engeland in 1904, tegen letter en geest van de tegenwoordig als heilig verklaarde Conventie van 1888, de doorgang door het Suez-Kanaal verbood aan de Russische vloot die opstoomde van de Oostzee naar Oost-Azië, was immers geen misbruik van beheersmacht in het belang van eigen politieke doeleinden van Engeland? En dat Engeland in de beide wereldoorlogen het Kanaal hermetisch gesloten hield voor Duitse schepen was ook al weer geen misbruik van beheersmacht voor eigen politieke doeleinden. . . .

En wie naar de „socialisten" Mollet en Pineau heeft geluisterd, werd getroffen, neen niet door woorden die herinnerden aan een zo roemrijk verleden als die welke Eden en Selwyn Lloyd de aether in slingerden, maar alleen door klanken die een diepe vrees verrieden, dat het Franse volk er zich bewust van zal worden, dat het èn in Indo-China, èn in Tunis, èn in Marokko èn thans in Algiers de levens van ongetelde duizenden jonge Fransen opgeofferd heeft en bezig is op te offeren, voor een verloren zaak.

Dat moest ten koste van alles worden voorkomen. En heel de propaganda-machine, waartoe wij tot onze grote teleurstelling deze keer ook, overigens eerbiedwaardige bladen als de Londense *Times* en de Parijse *Monde* moeten rekenen, werd in het werk gesteld om „het westen" te overtuigen, dat het ging om „de hoogste belangen". En daarnaast werd het aan oude koloniale tyden herinnerend intimidatiemiddel in de vorm van militaire bedreiging met de grootst mogelijke vrijmoedigheid gehanteerd. Niet alleen Nasser moest worden geïntimideerd en het Egyptische volk, maar heel de mensheid, die doordrongen is van een diepe vrees voor het uitbreken van een oorlog.

Nasser, in de Westerse pers afgeschilderd als één brok emotionaliteit, bleek niet geïntimideerd, zeer tot verwondering van talloze Engelsen, die hieruit toch wel de conclusie hebben moeten trekken, dat er iets veranderd is in de wereld. Vroeger hielp dat middel altijd wel. Waarom nu niet meer? En men is zich in Engeland gaan afvragen of

het beeld dat men van de Egyptische president ophing, wel in overeenstemming was met de aard der figuur, die thans aan het hoofd van de Egyptische regering staat. Zij die Nasser van zijn optreden af gevolgd hebben, waren niet verwonderd. Zij hadden hem leren kennen als een staatsman, die allesbehalve emotioneel is en die het verstaat de dingen nuchter te beoordelen. Daarvan heeft hij blijk gegeven in zijn beoordeling van de situatie ten aanzien van Israël. En wie op de hoogte is van de rol, die Nasser gespeeld heeft tijdens de conferentie van Bandung, weet beter.

Zo werd dan Nasser niet geïntimideerd en hield hij voet bij stuk, er zorg voor dragend, dat de Egyptische zaak niet door incidenten werd vertroebeld.

En als men hem dan al niet intimideren kon, dan kon men hem in Egypte zelf onmogelijk maken door zijn vijanden een hart onder de riem te steken en te bewegen zijn bewind omver te werpen. Ook hier blijken Londen en Parijs weer slechte beoordelaars van de politieke werkelijkheid geweest te zijn. Nassers tegenstanders in Egypte zijn van tweeërlei soort. Aan de ene kant de communisten, die zich wel zullen wachten in de kaart te spelen van Londen en Parijs en aan de andere kant de steunpilaren van wat met recht dezer dagen werd genoemd het meest liederlijke en corruptieve bewind, dat in de moderne geschiedenis valt aan te wijzen, dat van de ex-koning Farouk. Men dacht aan Mossadegh, maar ten eerste is Egypte geen Iran, waar de dynastie diep in het volk geworteld is en waar speciaal in het leger een diepgevoelde vrees bestaat voor uiteindelijke Russische dominatie. Alleen al om geografische redenen kan die Russen-vrees in Egypte niet zo diep wortel schieten. Maar er komt nog iets bij: in Iran werd de grootste industrie lam gelegd en werd de staatskas door het wegvallen van de olie-inkomsten uitgeput. In Egypte raakte als gevolg van de naasting der Suez Kanaal Maatschappij geen enkele Egyptenaar werkloos en de invloed van de inkomsten uit de Suez Kanaal Maatschappij op de staatsfinanciën is bij lange na niet zo groot als die van de olie-inkomsten op de financiën van Iran. Ook hier dus mislukking.

Mislukking valt ook te constateren van het streven om de Arabische samenwerking en de groei der Arabische eenheid te vernietigen. Internationale waarnemers zijn het er over eens, dat de Suez-crisis integendeel een sterke stimulans is geweest voor de Arabische eenheid. Het schijnt verbazend lastig voor het Westen om er zich rekenschap van te geven, dat zich in de Arabische, in de Aziatische en de Afrikaanse wereld meer en meer een verbondenheid demonstreert, die wortelt in

raciale, culturele, religieuse, economische en politieke saamhorigheidsgevoelens, die slechts krachtiger kunnen gaan werken, daar waar gevaar van buiten optreedt. Wie de waarde van deze saamhorigheidsgevoelens wil peilen, die leze er de openingsrede maar eens op na, die President Sukarno van Indonesië in april 1955 hield op de Aziatische en Afrikaanse Conferentie te Bandung. Een ieder, die haar heeft aangehoord, was er van onder de indruk. Alleen in Londen en Parijs schijnt men niet te hebben geluisterd en vleit men zich — ondanks de vele teleurstellingen die men heeft opgedaan — nog altijd met de hoop, dat men de groeiende eenheid uit elkaar kan wringen. Wie geen vreemdeling is in landen als Pakistan, Irak en Iran weet, dat de pacten van Bagdad en Manilla (Seato) alleen zolang „waarde" hebben als er niets gebeurt. Zelfs een vriend van het Westen als de Irakse premier kon zich eenvoudig niet onttrekken aan het betuigen van sympathie voor het standpunt van Nasser. Niet voor niets stamt het Bijbelse woord, dat „een goede naam beter (is) dan goede olie" uit hetzelfde Midden-Oosten, waar de goede olie zo overvloedig voorkomt.

Al deze mislukkingen waren reeds evident, toen de eerste Londense Suez-Conferentie bijeenkwam. Haar resultaten zijn bekend: een voorstel om een internationaal beheerslichaam in te stellen, dat het beheer van het Suez-Kanaal zou overnemen van de door Nasser in het leven geroepen Egyptische Kanaal Maatschappij. In feite dus herstel van de oude toestand. En terwijl Menzies c.s. zich naar Cairo begaven, stroomden Engelse en Franse troepen naar Cyprus en werden Engelse en Franse oorlogsbodems naar het oostelijk bekken van de Middellandse Zee gedirigeerd. Dat zag er bedenkelijk uit. Stoomvaartmaatschappijen besloten hun schepen om de Kaap te laten varen, de vrachten en de assurantiepremies werden verhoogd. De prijzen van uit het Verre Oosten komende grondstoffen gingen omhoog. Oliedeskundigen vergaderden over de olievoorziening wanneer het Suez-Kanaal zou dicht gaan. De zenuwenoorlog in optima forma. Nasser ontving zijn gasten beleefd en vriendelijk, maar hij stuurde hen met een duidelijk „neen" naar Londen terug.

Dat was een heel harde klap en wel te meer, omdat men meende de schuld daarvan te kunnen schuiven op de Amerikaanse secretary of state, John Foster Dulles, die duidelijk had doen uitkomen, dat Amerika er niet aan dacht om oorlog te gaan voeren om het Suez-Kanaal. Als Nasser niets voelt voor een internationaal beheer, welnu dan laten wij hem links liggen en varen wij om de Kaap. Dat is nog altijd goedkoper dan oorlog voeren. Een wel zeer redelijk geluid en

als het alleen door de rede zou zijn ingegeven, dan zou het ongetwijfeld uiterst hoopvol zijn. Alleen het is moeilijk om in onze tijd aan het primaat der rede te geloven bij leidende politici. Het is al te duidelijk, dat hier factoren, die met de rede an sich weinig te maken hebben hun invloed doen gelden: Amerikaanse verkiezingstactiek speelt bij het bepalen van Dulles' en Eisenhowers standpunt waarschijnlijk wel de hoofdrol. Een bekend Amerikaans blad, *Wallstreet Journal,* heeft dezer dagen een soort enquête gehouden over het Suez-Kanaal en de antwoorden die het blad van de ondervraagden, allen kiezers tijdens de komende electie, tonen we heel duidelijk aan, dat de Republikeinse partij zelfmoord zou plegen indien het Eisenhower-bewind anders zou handelen dan het nu doet. En dus blijft Londen en Parijs niets anders over dan de jeremiade over „gebrek aan eenheid" in het Westen.

Toen kwam de tweede Suez-conferentie, die SCAU uitbroedde, dat is de Suez Canal Association of Users, de vereniging dus van gebruikers van het Suez-Kanaal. De geboorte van dit geesteskind van Dulles kwam als een volmaakte verrassing en niemand wist er eigenlijk raad mee. Een commentator voor de Nederlandse radio, zelf advocaat, had er al direct niet veel vertrouwen in, hij noemde het een „advocatentruc". Men zou eenvoudig met een convooi bemand met erkende loodsen van het Suez-Kanaal zich aanmelden en op eigen houtje de vaarweg passeren. Als dan toelating zou worden geweigerd, dan zou Egypte zich hebben schuldig gemaakt aan overtreding van de Conventie van 1888. Eigenlijk dus het ei van Columbus. Maar deskundigen ridiculiseerden van het begin af aan deze trouvaille van Dulles. Zonder actieve medewerking van Egypte was er geen mogelijkheid dat het geval zou werken. En ten slotte kwam Dulles roet gooien in het eten dergenen, die meenden, dat men op deze wijze de V.S. zou kunnen betrekken in een actie tegen Egypte. „We denken er niet aan," zei de leider der Amerikaanse buitenlandse politiek, „om ons schietend een weg te banen door het Kanaal." En Nasser? Die zei niets. Die liet het liever aan de Londense heren over om zelf het wangedrocht dat zij in het leven hadden geroepen om zeep te brengen. Maar men ging te Londen en Parijs verder.

De loodsen werden teruggeroepen. En op één dag vertrokken zo goed als alle buitenlandse loodsen en een groot deel van het andere buitenlandse personeel uit Egypte. En op het Foreign Office en de Quay d'Orsay sliep men met radio aan om het bericht op te vangen, dat de zaak was spaak gelopen. Maar de berichten luidden anders: de convooien gingen praktisch zonder enige vertraging door. Er werden

nieuwe loodsen, Egyptenaren meest, maar verder ook Russen, Grieken, Italianen, ja zelfs Amerikanen en naar we menen te weten ook een enkele Hollander aangenomen. En Nasser kon te Suez en te Port Said bordjes hangen aan de door de buitenlanders verlaten kantoren: ondanks vertrek „business as usual". Een paar dagen lang hebben enkele loodsen — uit een overigens begrijpelijke overschatting van de betekenis van hun eigen werk — nog getracht de buitenwereld ervan te overtuigen, dat het nou wel heel gauw spaak zou lopen. Maar het liep niet spaak en met de regelmaat van de klok worden de schepen van alle nationaliteiten door het Kanaal, over de Bittermeren geloodst van Suez naar Port Said, van Port Said naar Suez en de daad van de directie van de Internationale Suez Kanaal Maatschappij te Parijs, die haar personeel terugriep of althans aan het verstand bracht, dat de heren directeuren het ten zeerste op prijs zouden stellen indien de heren terugkwamen — en wie stelt nu graag zijn pensioen in de waagschaal? — heeft er zeker toe bijgedragen dat men zich in heel de Arabische wereld op de borst slaat en zegt: zie je wel, als het maar nodig is, kunnen wij het net zo goed. De consequenties daarvan voor de toekomst van de olie-industrie in het Midden-Oosten laten zich nog niet geheel overzien.

Maar er is meer: Het Westen, lees Engeland en Frankrijk, was zo ontstellend bevreesd dat de vrije doorvaart gevaar zou lopen. Maar dat belette de werkelijke bazen van de Internationale Suez Kanaal Maatschappij, en die wonen op het Foreign Office en aan de Seine-oever, niet, om juist die maatregelen te nemen, die naar zij verwachtten het Kanaalvervoer zouden lam-leggen. Dat maakt, wanneer straks de zaak wellicht ook in de Assemblee zal komen, de Westerse positie niet sterker.

Intussen is thans ook de officiële erkenning afgekomen, dat de Egyptenaren het toch wèl zelf kunnen. De vrachtenverhoging van 15% is restloos ingetrokken en wie momenteel aan de kade van Port Said of te Suez het verkeer gadeslaat kan zich moeilijk voorstellen, dat er een oorlog dreigt om de vrije doorvaart te waarborgen. . . .

Die vrije doorvaart dan is gewaarborgd in de Conventie van Constantinopel van 1888, die werd ondertekend door Engeland, Frankrijk, Rusland, Duitsland, Oostenrijk-Hongarije, Italië, Spanje, Turkije en Egypte. Wanneer we dit lijstje eens nagaan zien we dat het Duitsland van 1888 thans verdeeld is in een Westelijk en Oostelijk deel, dat Oostenrijk-Hongarije is uiteengevallen in drie „rechtsopvolgers" t.w. Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije en Hongarije, dat Turkije, dat toen nog

formeel souverein was over Egypte, thans deze souvereiniteit heeft verloren. Italië en Spanje hebben wel heel sterk de neiging zich in deze zaak afzijdig te houden en wat Rusland aangaat, dat neemt een standpunt in, dat nauwelijks kan worden beschouwd als een ondersteuning van de opvattingen van Londen en Parijs.

In deze conventie dan wordt de „vrije doorvaart" door het kanaal gewaarborgd voor alle schepen van alle nationaliteiten en onder alle omstandigheden. De naleving van deze conventie is in artikel IX toevertrouwd aan. . . . Egypte.

Hieronder volgt de tekst van dit artikel:

> The Egyptian government shall take within the limits of its powers such as have been derived from firmans, and under the conditions contemplated by the present treaty, the measures necessary to ensure respect for the execution of the said treaty. In the event that the Egyptian government may not dispose of sufficient means it shall make application to the Imperial Ottoman government which shall take the measures necessary to respond to such application. . . ."

Dit artikel legt wel heel duidelijk de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Conventie ten aanzien van het principiële punt: de vrije doorvaart, bij de Egyptische regering. Maar de Conventie regelt nog meer. Zij schrijft namelijk in artikel VIII voor, dat „the agents in Egypt of the Powers signatory of the present treaty shall be charged to watch over its execution". Deze bepaling — toch ongetwijfeld een integrerend deel der conventie is door Engeland van de ondertekening af onmogelijk gemaakt als gevolg van de „tijdelijke" militaire bezetting van Egypte door de Britse troepen.

Eerbied voor internationale verdragen is nooit het sterke punt geweest van koloniale mogendheden. Men beroept er zich alleen maar op, wanneer men *meent* zelf de dupe te worden van andere opvattingen.

De zaak is thans in behandeling bij de Veiligheidsraad op grond van een Frans-Britse en van een Egyptische klacht. De Frans-Britse klacht heeft betrekking op Egypte's overtreding van de Conventie van 1888 en dus op het beginsel van de vrije doorvaart, die Nasser niet moe wordt te garanderen en die hij, ondanks de weigering van een groot aantal schepen om de Kanaalgelden te betalen aan de Egyptische Maatschappij, handhaaft. De Egyptische klacht richt zich tegen de Frans-Britse militaire bedreiging. Wat men van de Veiligheidsraad in Londen en Parijs verwacht valt moeilijk uit te maken. Wel neemt vrij-

wel iedereen aan, dat in het uiterste geval een tegen Egypte te nemen maatregel zal getroffen worden door het Russische veto. En een uitspraak tegen Frankrijk en Engeland, die verwacht natuurlijk niemand. . . . en zelfs wanneer die komen zou, dan staat het dubbele veto van Londen en Parijs ter beschikking.

Zou dan nog resteren een beroep op de Assemblée, maar bij de huidige samenstelling is ook daar geen bindende beslissing te verwachten.

De conclusie ligt voor de hand, dat Eden en Mollet zich in een zodanige moeilijke positie hebben gemanoeuvreerd dat zij een heleboel tijd menen nodig te hebben om zich daar met goed fatsoen te kunnen uitwerken. Zij rekenen daarbij blijkbaar op de goede diensten van die landen, die invloed hebben op Nassers regering, in de eerste plaats op die van India. Verder hebben zij blijkbaar de hoop op het scheppen van verdeeldheid in de Arabische wereld nog altijd niet geheel opgegeven en dreigementen doen nog altijd opgeld.

Wel kan worden vastgesteld, dat het gevaar voor militaire actie zeer sterk is verminderd. De waarschuwingen die in dit opzicht van Washington zijn uitgegeven lieten blijkbaar aan duidelijkheid weinig te wensen over. Zij hebben te Londen en te Parijs een diepe indruk gemaakt. *Die Welt* schreef dezer dagen dat het Engeland en Frankrijk heel veel moeite kost om zich te realiseren, dat zij zich hebben te laten welgevallen, dat anderen hun *verbieden* tot militaire actie over te gaan.

Zo betekent deze Suez-crisis de vastlegging van het historische feit, dat Engeland en Frankrijk als grootmachten hebben afgedaan en zijn teruggedrongen tot de positie van landen van de tweede orde. Is het wonder dat de rustige Eden zijn onverstoorbare kalmte verliest en Nasser te lijf gaat met invectieven, die niemand eigenlijk gedacht had te behoren tot het vocabularium van deze meest Engelse onder de Britse staatslieden. Nasser was de boodschapper van de nieuwgeschapen situatie. En boodschappers krijgen het altijd het ergst te vergelden. En laten we wel wezen, het is hard voor een conservatief staatsman in Engeland, dit te moeten horen. 't Is nog maar een eeuw geleden, dat de Britse soldaten dit merkwaardige lied zongen, het „Tipperary" van de Krim-Oorlog:

„By Jingo, we 've the men,
we 've the ships,
we 've the money too."

En laten we besluiten met een andere uitspraak, nog maar een goede halve eeuw geleden uitgesproken door een man, die zich meer dan

iemand anders van West-Europa's superioriteit bewust was: Keizer Wilhelm II, die de Duitse „Weltmarschall" die aan het hoofd der troepen stond die na de Boxeropstand tegen Peking oprukten de volgende boodschap deed toekomen: Und führet eure Waffnen so, dass in tausend Jahre kein Chinese es mehr wagt einen Deutsche schiel an zu sehen.

Een song en een uitspraak, die te denken geven.

30 september 1956.

R. Blijstra

VREEMD VOORUITZICHT

Wij leven dus in het jaar 9.999.999.999 of volgens anderen in het jaar 11.111.111.111. Dit hangt af van een reeds enige milliarden jaren durend verschil in opvatting tussen de traditionele groepen in onze bevolking en de progressieve. Deze woorden traditioneel en progressief moet men een niet al te grote betekenis verlenen, want het onderscheid beperkt zich slechts tot de jaartelling, voor de rest zijn we gelijkvormig, zoal niet gelijk in denken en wezen.

Het probleem, de onenigheid liever gezegd, heeft zich pas voorgedaan, toen onze geleerden precies berekenden op welk tijdstip onze aarde zich tengevolge van het passeren van een ander hemellichaam losmaakte van de zon: dit ogenblik, het ogenblik dus waarop wij zelfstandig werden, vond 2.222.222.222 voor de geboorte van Christus plaats. Naar aanleiding van deze berekening achtten vele geleerden het juister onze jaartelling met de geboorte van de aarde te beginnen, omdat dit volgens hen een minder willekeurig gekozen tijdstip was dan het jaar van Christus' geboorte. Anderen waren echter van mening, dat, hoe willekeurig het tijdstip van Christus' geboorte als begin van onze jaartelling gekozen mocht zijn, dat van de geboorte der aarde evenzeer willekeurig was gekozen en dat het passeren van een hemellichaam misschien wel onze schepping tengevolge heeft gehad, maar dat zij deze materiële schepping zeker niet als bovennatuurlijker zouden mogen beschouwen dan het ogenblik waarop onze geest tot inkeer begon te komen. Nu moet men niet veronderstellen dat wij gelovigen zijn in de zin zoals men de volgelingen van Christus gelovigen kon noemen, wij zijn in het algemeen agnostici: wij erkennen niet tot de diepste geheimen van het heelal te kunnen doordringen. En toch zijn wij in de loop van die milliarden jaren wel „vooruitgegaan", dat wil zeggen, wij zijn erg veranderd. Wij zijn natuurlijk nog mensen, maar een mens uit het jaar 5.000.000.000 (ik behoor tot de traditionele groep men mag hier dus naar verkiezing 2.222.222.222 jaar bijtellen) zou ons niet herkennen, wij zijn in het algemeen of althans zeer dikwijls onherkenbaar.

Dit komt omdat wij omstreeks genoemd jaar begonnen zijn met ons vermogen tot autokinese te ontwikkelen. Het was immers reeds lang, bekend, zelfs in de post-barbaarse tijd die onze voorouders op AD 0 tot AD 2.000.000.000 hebben bepaald en die wij voor het gemak maar

zijn blijven noemen, de overgang dus van de barbaarse tijd van voor Christus' geboorte tot het eerste beschaafde tijdvak van 2.000.000.000 tot 4.000.000.000, zelfs in die post-barbaarse tijd dus had men reeds enig begrip van telekinese, de door middel van wilskracht uitgeoefende invloed op de beweging van zgn. levenloze voorwerpen. Dit vermogen tot telekinese beperkte zich aanvankelijk tot vrij kinderlijke experimenten met voorwerpen, welke men dobbelstenen noemde. Kubusvormig speelgoed, waarop de cijfers van 1—6 waren aangeduid en die men gebruikte om iets wat men toen betaalmiddel noemde van eigenaar te doen verwisselen. De eerste telekinist won ontzaglijke hoeveelheden van dit betaalmiddel en werd door de woedende verliezers als een eerloze gebrandmerkt, hem werd een verblijfplaats op het toenmalige eiland Aigina, nu in het drooggelegde gebied Mediterra gelegen, aangewezen, dat was zo een paar millioen jaar voor de milliardwisseling: de juiste datum en het jaar zijn bekend, doch doen in dit verband niet ter zake. Van ± 4.000.000.000 tot 6.000.000.000, een periode, die door onze voorvaderen het klassieke tijdperk wordt genoemd, maar die wij in overleg nu toch maar liever als het tweede beschaafde tijdperk hebben aangeduid ontwikkelden onze geleerden het vermogen voor telekinese tot autokinese, hierbij echter de grondbeginselen van eerst genoemd vermogen niet verwaarlozend. Terecht: het is immers in de geschiedenis der mensheid herhaalde malen voorgekomen, dat wij ons een bepaald vermogen, dat ons „primitiever" voorkwam lieten afsterven, een geval van atrofiëring dus, dat in lichamelijk opzicht achteraf van weinig belang is geweest, dat echter indien het op de geest betrekking had en moeilijk of in het geheel niet kon worden herwonnen als een ernstig verlies beschouwd moet worden zoals de schilderkunst bijvoorbeeld, die ook na het post-barbaarse tijdvak niet meer beoefend is.

De autokinese bracht een omwenteling in onze maatschappij teweeg, waardoor wij dus het tijdvak van 6.000.000.000 tot 8.000.000.000 het klassieke tijdvak hebben genoemd, terwijl wij nu dus in het postklassieke leven.

De autokinese bracht een zo ingrijpende verandering in ons leven teweeg, dat wij, als nageslacht, ons schier in beginsel onderscheiden van onze voorvaderen. De autokinese begon zeer bescheiden: de mens ontwikkelde het vermogen om zich door middel van in zijn lichaam opgewekte kernenergie te verplaatsen. Dat opwekken van de kernenergie was ons aanvankelijk niet aangeboren: het moest op scholen worden onderwezen, onze kinderen kwamen nog steeds als zware bol-

letjes vet, spieren en bloedvaten ter wereld. Ook beperkte zich dit vermogen tot eenvoudige en langzame verplaatsingen: van pool tot pool, van breedtegraad tot breedtegraad, de snelheid was met het oog op de bouw van het lichaam beperkt.

Dit werd weliswaar snel verholpen door de constructie van speciaal gestroomlijnde vliegkleding, maar hoger dan enige malen de snelheid van het geluid kwam men toch niet, ook het beschermde lichaam kon niet meer verdragen. Niettemin waren hiervoor vele vraagstukken, met name de vreselijke congestie van het luchtverkeer boven dichtbevolkte gebieden opgelost. Tevens kwam hierdoor het bevolkingsvraagstuk tot een voorlopige oplossing. Men had immers de bevolking van onze aarde vastgesteld op een bepaald cijfer, dat heel eenvoudig berekend was op een bevolkingsdichtheid van één mens op 0.001 km^2. Een dichtheid, die ons op het ogenblik zeer laag voorkomt, doch die destijds, toen het water op de aarde eenzijdig verdeeld was over de zgn. oceanen, die meer dan de helft van het aardoppervlak uitmaakten, niet zo onlogisch was, in aanmerking genomen, dat er toch ook nog enig aaneengesloten recreatiegebied moest overblijven en de industrie en grondstoffenwinning nog belangrijke gebieden in beslag namen. De bevolking was dus beperkt tot 50.000.000.000 zielen, slechts het twintigvoudige van het aantal in het jaar 2000. Men had natuurlijk sedert de uitvinding van de silikatensynthese een veel groter aantal mensen kunnen voeden, aangezien de Sahara en de Gobiwoestijn alleen al voldoende zand bevatten om een paar milliard jaar een veel grotere bevolking te voeden, hoewel men daarna dan aan de afbraak van de Alpen, de Andes en andere gebergten had moeten beginnen, monumenten van natuurschoon, die een voorzichtig voorgeslacht met zulk een vooruitziende blik voor erosie had bewaard. De silikatensynthese, die eigenlijk een silikaten-afbraak en eiwitsynthese was, waardoor het nutteloze zand in stikstof-, koolstof- en zuurstofatomen gebroken, weer werd opgebouwd tot geconstrueerde voedingstoffen, had het voedselprobleem tot in de verre toekomst verschoven. Door verregaande hoogbouw, die gepaard ging met een drastische ontwikkeling van de vleugelwiek, was men tot een redelijke planologische verdeling van het aardoppervlak gekomen, doch men achtte een ongebreidelde bevolkingsaanwas gevaarlijk en zo besloot de Wereldraad dus, zij het ook na heftig oppositie tot geboortebeperking van twee kinderen per gezin, hetgeen in verband met de verhoging van de leeftijdsgrens neerkwam op een kind in de 300 jaar, de gemiddelde leeftijd van de mens op 1000 en de huwbare leeftijd op 200 jaar geschat. Deze maatregel

gold aanvankelijk niet voor hen, die bereid waren naar de planeten Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus te emigreren, doch de animo om naar deze koude gewesten te verhuizen werd daardoor niet aanmerkelijk groter. Eerst in het klassieke tijdvak, nadat men er in geslaagd was de ondergrondse steden comfortabel in te richten, is, zoals men weet ook de bevolking van de buitenplaneten snel toegenomen, ook al omdat de ruimtevaart veel minder omslachtig en dus het contact met de aarde gemakkelijker was geworden.

Zoals gezegd was het vermogen tot autokinese in het begin van het klassieke tijdvak niet ver ontwikkeld, en beperkte zich ruwweg tot verplaatsing van het eigen lichaam, maar hierin kwam weldra verandering, toen na lange oefening iemand er in slaagde delen van zijn eigen lichaam een andere vorm te geven. Het begon ook hier weer heel simpel: een kaalhoofdige slaagde er in zijn haar weer te doen groeien, een vrouw veranderde de kleur van haar kapsel en verwijderde door auto-suggestie de rimpels in haar gelaat. Wij weten nu, dat beide vormen van autokinese, de verplaatsing van het lichaam als geheel en de vormverandering van het lichaam op hetzelfde principe berusten, aangezien immers de vormverandering voortkomt uit het vermogen in het lichaam zelf cellen te verplaatsen. Men maakte destijds echter een onderscheid en noemde het vermogen om het lichaam als geheel in beweging te brengen autokinese, terwijl men de vormverandering, aanvankelijk teweeggebracht door de cellen op een andere wijze te rangschikken, later verfijnd doordat men ditzelfde ging doen met moleculen met de term auto-transformatie aanduidde. Dit verschil in benaming wordt echter reeds lang niet meer gemaakt. Wij noemen het vermogen in zijn geheel nu autotranskinese, taalkundig een onjuiste term, die zich echter, zoals dat dikwijls voorkomt, door de gewoonte burgerrecht verworven heeft.

Het is niet onverklaarbaar, dat de mens de autotranskinese aanvankelijk aanwendde tot bevrediging van zijn ijdelheid. Nadat immers door de ontwikkeling van onze productiemiddelen in de post-barbaarse periode het verschil tussen armoede en rijkdom was opgeheven, waren de geboorte-onrechtvaardigheden nog lang niet opgeheven: de voornaamste waren nog blijven bestaan, nl. de differentiatie in schoonheid, in karakter en in creatief-verstandelijke vermogens, m.a.w. er was nog steeds een onderscheid te maken in mooie en lelijke, goede en slechte, knappe en domme mensen. Allengs werd het verschil tussen goed en slecht wel enigszins uitgewist: het karakter immers is in hoge mate afhankelijk van de andere eigenschappen: een mooie vrouw is minder

tot jaloezie geneigd dan een lelijke, een verstandige man minder tot onverdraagzaamheid dan een domme. Na de opheffing van het verschil in rijk en arm en de afschaffing van de betaalmiddelen kwam een einde aan de diefstallen, deze hadden geen zin meer. Aangezien men bovendien had ondervonden dat een verregaande samenwerking tot een bevredigende levenswijze voor elk individu afzonderlijk leidde, vonden ook geen misdaden meer plaats, waarin de gemeenschap werd benadeeld en de mens werd dus langzamerhand wel „beter".

De autotranskinese hief het verschil in schoonheid op, waardoor naijver, jaloezie, gedeeltelijk verdwenen. Niet geheel, omdat met de vormverandering zulke moeilijk te beschrijven en te verklaren deugden als charme, bekoorlijkheid, aantrekkingskracht nog niet onmiddellijk werden verworven.

Ook gaf de autotranskinese aanleiding tot het ontstaan van misbruik, een verschijnsel in de geschiedenis der mensheid maar al te goed bekend: ook de atoomenergie werd bijvoorbeeld aanvankelijk uitsluitend misbruikt.

Wij zijn zeer lang „toverleerlingen" gebleven, die het vermogen, dat wij ons eigen maakten in de allereerste plaats benutten om onze eigen ondergang te bewerkstelligen. Zo ook bij autotranskinese. Niet tevreden met het vermogen zich in een schone jongeling te kunnen veranderen, ontzagen vele mannen zich niet de gedaante aan te nemen van de echtgenoot van een vrouw, op wie zij verliefd waren, met het gevolg, dat ineens een weliswaar opgewekt, doch zeer ongewenst liefdesverkeer ontstond, dat de maatschappelijke verhoudingen geheel dreigde te ontwrichten. Tegelijkertijd namen velen de gedaante aan van een ander, een lid van de Wereldraad bijvoorbeeld, om aan hun ijdelheid te voldoen, terwijl weer anderen onder de gedaante van een door hem gehate buurman of ook anoniem als „schone jongeling" een misdaad begingen.

Gelukkig was het vermogen tot autotranskinese in het begin nog niet zo ver ontwikkeld dat men voor onbepaalde tijd de „vreemde" gedaante kon handhaven, na een maand moest men, zij het slechts kort, tot de eigen gedaante terugkeren om kracht te verzamelen voor een volgende metamorfose.

Dit gaf de gemeenschap de gelegenheid zich te weer te stellen tegen excessen. Het werd verplicht gesteld op de ontblote linkeronderarm het oorspronkelijke gelaat in zijn geheel af te beelden, een „huidportret", dat ook nu nog als herkenningsteken, zij het gewijzigd, in zwang is. Bovendien werd een verbod uitgevaardigd de gedaante van

een ander aan te nemen. Het werd toen een tijdje mode om mythologische of historische figuren te gaan voorstellen en zo kon het gebeuren, dat men op straat Einstein met Cleopatra zag wandelen of de Venus van Milo in haar eentje, maar deze dan naar eigen inzicht gecompleteerd met de Karel V van Titiaan. Op deze wijze ontstonden dikwijls zeer groteske combinaties of wanstaltige figuren. Aan deze maskerade kwam echter na enige tijd een einde; vooral ook, doordat de techniek voortschreed en het vermogen om een dierenvorm ja zelfs voorwerpen na te bootsen ongekende mogelijkheden bood. Er moest ook toen weer voor excessen gewaakt worden: het bleek namelijk weldra, dat men niet straffeloos de gedaante van een dier aan kon nemen, dit bracht een zekere regressie van de gehele persoonlijkheid met zich mee, en een snel opkomende „poesenmode" moest dan ook met strenge middelen worden bestreden, voorts werd het om redenen, die een ieder duidelijk zullen zijn, verboden de vorm van een kogel, een bijl of een atoombom aan te nemen. Al deze maatregelen zouden geen effect hebben gehad als ze niet meteen in den beginne waren genomen, toen de autotranskinese nog onvolkomen was. Op het ogenblik immers zou men ze op allerlei wijzen kunnen ontduiken, al was het alleen maar omdat iedereen de aangenomen vorm zolang kan bewaren als hij of zij dat wil en omdat men ook het „huidportret" van een ander kan produceren, doch intussen is het verstandelijke, zo men wil morele peil van de bevolking weer zodanig gerezen, dat men daar eenvoudig niet aan denkt.

Een van de voornaamste gevolgen van de autotranskinese was echter de verdwijning van ziekten of invaliditeit, doordat men immers een ziek lichaamsdeel door molecuulverschuiving verving door een gezond of een ontbrekend lichaamsdeel liet aangroeien. Ook de ouderdomsverschijnselen zijn verdwenen, men vernieuwt elk lichaamsdeel, dat tekenen van aftakeling vertoont: wij zijn dus onsterfelijk geworden. De mogelijkheid ons lichaam om te zetten in een uiterst dunne draad van een millioenste millimeter of minder, heeft het probleem van de overplaatsing over korte afstanden opgelost, ook de ruimtevaart biedt geen moeilijkheden: willen wij een tamelijk ver verwijderd hemellichaam bereiken dan behoeven wij ons slechts in een lichtstraal te veranderen en een aanvangssnelheid te geven van 250.000 km per seconde om onze eigen gedaante weer aan te nemen, zodra wij dit hemellichaam treffen.

Onbeperkt zijn onze vermogens echter geenszins: aangezien nog steeds de berekening van de oude natuurkundige Einstein geldt, dat er geen hogere snelheid in het heelal mogelijk is dan die van het licht.

Een reis naar een hemellichaam, dat enkele honderden lichtjaren of meer van ons verwijderd is, zelfs indien wij de snelheid van het licht evenaren, kost ons dus de voorgeschreven hoeveelheid tijd, terwijl natuurlijk de levensomstandigheden op het aldus bereikte hemellichaam zo moeten zijn, dat wij onze eigen gedaante weer aan kunnen nemen.

De ontwikkeling van de autotranskinese en het daaraan gepaard gaande vermogen om een zeer kleine ruimte in te nemen (wij kunnen ons zelf immers op het ogenblik samen pakken, zij het niet zo geconcentreerd als de stof in de zgn. witte dwergen), terwijl wij tevens vrijwel alle in welke vorm dan ook bewoonbare hemellichamen van de Melkweg en enkele naburige spiraalnevels kunnen bereiken, heeft ons er toe gebracht een tijd lang minder streng de hand te houden aan de geboortebeperking. Dit is onjuist geweest. Wij hebben immers geen rekening gehouden met het feit, dat wij ondanks de vermogens, welke wij bezitten mensen zijn gebleven en dat de liefste vorm, waarin wij leven die van de mens is, of sterker nog, wij beseffen pas goed dat wij leven als wij op twee benen lopen, elkaar omhelzen, paren, kijken, horen, ruiken, proeven en voelen. Daarbij komt nog, dat wij het liefst op aarde vertoeven: één onzer volkszangers heeft dit duidelijk zij het niet bijzonder fraai uitgedrukt in de aanhef van een populair liedje: „Liever zwerf ik als vloeipapier door Amsterdam dan dat ik als mens leef op Saturnus".

In de eerste onbezorgde trots op onze capaciteit om alle moeilijkheden, welke de ontwikkeling van onze beschaving ons stelt, steeds weer te overwinnen (de eerste was, zoals men weet, die van het grondstoffenprobleem in het post-barbaarse tijdperk) hebben we de voorzichtigheid uit het oog verloren en op het eind van het klassieke tijdvak was de bevolking zo toegenomen, dat een nieuwe hiërarchie, een nieuwe scheiding in klassen was ontstaan. Slechts de leidende figuren van de aarde en haar onderhorigheden mogen het gehele jaar als mens rondlopen, meer dan 90% van de bevolking is gedoemd in een andere vorm zijn leven op aarde te slijten of te emigreren naar de planeten of andere hemellichamen nog verder van de aarde verwijderd. Door uitholling van Jupiter en Saturnus, kunstmatige verlichting en verwarming is het daar nog wel uit te houden, maar het zag er tot voor één milliard jaar naar uit, dat ook daar weldra opeenhoping van mensen zou optreden, zodat men gedwongen zou zijn zgn. kleinere vormen voor te schrijven. Dit is voorkomen, doordat we besloten hebben in het geheel geen kinderen meer te krijgen, een maatregel met het oog

op onze onsterfelijkheid noodzakelijk, doch niettemin uiterst pijnlijk, aangezien een maatschappij van louter volwassenen niet alleen bijzonder saai, maar in zekere zin zelfs ongezond is. Het ideaal, dat wij met zoveel moeite hebben nagestreefd: gelijkheid voor allen, is dus helaas niet bereikt. Wel zijn wij er in geslaagd een min of meer bevredigende evenwichtstoestand te bereiken door middel van een wisselsysteem: iedere bewoner van een hemellichaam buiten de aarde heeft het recht een maand lang als „dun of klein" mens op aarde te vertoeven en veertien dagen als volwaardig mens. De term dun of klein mens is duidelijk: na alle wederwaardigheden en experimenten zijn bij het gewone volk nog slechts twee vormen in zwang: die van een dwerg in menselijke gedaante met samengepakte atomen of die van een uiterst dun blad, waarop de menselijke vorm staat afgebeeld: het reeds genoemde „vloeipapier".

Alle andere vormen worden slechts bij uiterste noodzaak toegepast, zoals bijv. de lichtstraal voor het interstellaire verkeer.

Intussen vindt de voedselvoorziening nu weer op geheel andere wijze plaats dan tijdens het eerste en tweede beschaafde tijdvak, en ook later nog, toen deze plaats vond door middel van de silikatensynthese. Wij hebben nu een eenvoudiger middel door ons uit te spreiden tot brede banen, voorzien van chlorophyll, waardoor wij dus onder invloed van het zonlicht uit kooldioxyde zetmeel vormen. Het vervelende is, dat ten gevolge van deze methode de hemel op een groot deel van onze aarde verduisterd is, door de zgn. assimilanten. Aangezien de zon echter in de loop der tijden aanzienlijk krachtiger is geworden zouden wij in onze normale gedaante niet meer op de oppervlakte van de aarde kunnen leven als deze assimilanten niet de nodige schaduw wierpen.

Wij leven dus, als wij onze volwaardige gedaante hebben aangenomen, in een permanent groen schemerlicht. Boven de residentie van het bestuursapparaat is een koepel van assimilanten voorgeschreven, zij, die hiertoe geregeld worden aangewezen hebben het voordeel permanent op aarde te mogen verblijven, zij het ook in de „dunne" vorm, ongeacht de 14 dagen „vacantie" als volwaardigen. Deze elite van assimilanten heeft zich, het moet gezegd, langzamerhand ontwikkeld tot een soort lijfwacht voor het bestuursapparaat, aangezien ongeregeldheden en opstootjes helaas zo nu en dan voorkomen, doordat de bevolking het niet eens is met de gang van zaken. Deze ongeregeldheden hebben weliswaar niet veel om het lijf, aangezien wij allen door het vermogen tot autotranskinese niet alleen onsterfelijk maar ook onkwetsbaar zijn geworden. Zij getuigen echter van een zekere ontevre-

denheid, die ons, die het zo goed met elkaar menen, diep verontrust.

De situatie is intussen zo, dat de aarde vrijwel uitsluitend zetel van het heelalbestuur en recreatiegebied is geworden. Wij hebben haar, ook toen de straling van de zon aanmerkelijk in kracht begon toe te nemen, niet willen uithollen, wij hebben juist alle mogelijke moeite gedaan haar in de oude toestand te bewaren en zo nodig te restaureren, omdat wij bij alle vooruitgang ook menen iets te hebben verloren, dat onze voorvaderen in zo ruime mate bezaten: de creatieve zin voor schoonheid.

De aarde is nu verdeeld in drie gebieden, of liever drie soorten van gebieden, die niet onderling samenhangen, nl. de bestuursgebieden, waar onze wereldadministratie zetelt, overkoepeld en beschermd door vast aangestelde assimilanten, de gebieden voor „volwaardige" vacantiegangers, eveneens overkoepeld door wisselende assimilanten. Deze gebieden zijn in vele opzichten nog precies in dezelfde staat als in het post-barbaarse tijdvak, behalve dat de zon er niet in doordringt. Het grootste gebied bestaat uit open recreatieterrein, waterloos gebied aangezien dit in de zon verdampt is en met een wisselende bevolking van „dunne" vacantiegangers. Ook hier hebben we een aantal steden zorgvuldig hersteld naar oude plannen. Over deze restauratiewerkzaamheden is destijds heftig gediscussieerd, aangezien velen hier van vervalsing spraken en het geestelijk niet aankunnen van de eigen tijd, maar de behoudzuchtigen hebben hun wil door kunnen drijven. Achteraf hebben ze wel gelijk gekregen, aangezien ons artistiek creatief vermogen, zoals gezegd er niet op is vooruitgegaan.

De steden dragen hier ook nog de oude namen: New York, Parijs en Amsterdam behoren er toe.

Met Amsterdam hebben we enige moeilijkheden gehad, omdat het water, dat de grachten zo schilderachtig maakt, te snel verdampt.

In de Oceanen hebben we dit euvel verholpen door een stelsel van koelbuizen, in Amsterdam hebben we er echter de voorkeur aan gegeven de kanalen te vullen met ietwat troebel glas, waarvan de bovenlaag geregeld in beweging wordt gebracht om golven na te bootsen.

Het algemeen aspect van zo'n stad is dus niet veranderd, al hebben wij enkele kwetsbare materialen, die in de zonnestraling smelten of te snel verweren door synthetische stoffen moeten vervangen, doch het is natuurlijk geen echte stad meer, zoals die door onze voorouders werd gebruikt. Het is een museum.

Door de straten schuiven de dunne touristen, die geen last van de warmte hebben omdat zij hun dunne zijde naar de zon richten en dus

zo goed als geen warmte opvangen. Aan het begin van elke straat en ook op bepaalde afstanden in de straat zelf staan signalen, waarop aangegeven staat hoe dun men zich moet maken om het verkeer soepel te doen verlopen. Komen enige honderdduizenden touristen ineens bijvoorbeeld de Kalverstraat binnen, dan verspringt het signaal automatisch en maakt iedereen zich dunner. Van verkeersmoeilijkheden is dus geen sprake meer. Naarmate men zich dunner maakt moet men zijn lengte echter vergroten en zo komt het in het drukke seizoen wel eens voor, dat het lichaam enkele kilometers lang wordt, zodat men tijdens de vacanties boven deze steden vliegend de indruk krijgt van een enorm speldenkussen.

Wat de mensen in zo'n stad zoeken, is het aardbestuur niet geheel duidelijk, het beperkt zich meestal tot ouderwets vermaak: zo laat men zich in Amsterdam graag in atoomwagentjes in de vorm van motorboten van oud model over de grachten rijden en bezoekt het schilderijenmuseum, met name de Nachtwacht, die evenals de andere kunstwerken in een glazen tank wordt bewaard, waarin de toestand van de atmosfeer dezelfde is als bij haar ontstaan. Deskundigen beweren echter dat van de oude pracht niet veel over kan zijn en dat wij ons vergapen aan een vervallen relikwie, waarbij onze voorvaderen in lachen of in tranen zouden uitbarsten. Er zijn ook bioscopen, die druk bezocht worden en waarin films uit de post-barbaarse periode draaien, een tijdperk dus waarin het vermogen tot autosuggestieve halliculatie nog niet ontwikkeld was. Wij kunnen ons, althans naar mijn smaak, op het ogenblik veel belangwekkender situaties verbeelden, doch het grote publiek schijnt in deze rolprenten nog vermaak te scheppen.

Televisie en radio, eertijds aangewend om de mensen bezig te houden, worden op het ogenblik uitsluitend voor regeringsmededelingen gebruikt.

Muziek leest men nu eenmaal liever, als men niet zijn volwaardige gedaante bezit, dan dat men die hoort. Wij zijn kijkmensen geworden: dit blijkt het beste als we naar de vacantiegebieden voor volwaardige vormen gaan. Enorme theaters, geweldige speelvelden worden bevolkt door duizenden bezoekers, die bezig gehouden willen worden, maar zelf niet meer bezig zijn. Ze eten tijdens de vacanties omdat het er bij hoort, maar de smaak is niet verfijnd, concerten zijn niet erg populair, bibliotheken evenmin, hoewel wij in staat zijn met één oogopslag een bladzijde van vijfhonderd woorden in ons op te nemen. Het gelukkigst lijken me nog degenen, die in hun vacanties een zo primitief mogelijk leven leiden, kamperend aan een meer of bergen beklimmen, hoewel

van deze laatste sport de spanning verdwenen is, doordat men zich immers als men valt snel kan veranderen in een vogel. Het heerlijkste is echter elkaar gedurende die veertien dagen in menselijke gedaante te kunnen beminnen, te voelen dat men van vlees en bloed kan zijn, dat de vrouw een zachte huid heeft en welvende borsten en hoog opgaande benen, maar de gemeenschap wordt weer minder opwindend, omdat men in het besef leeft geen kinderen te kunnen krijgen.

„Wij hebben nu alles, maar wij zijn niet gelukkig," zo luidt ook weer de aanhef van een volksliedje en dit geeft de stemming onder het volk duidelijk weer. Daarbij komt nog, dat onze zon nu snel gaat uitdoven. Wij weten dit weliswaar al zeer lang, reeds in het begin van het post-barbaarse tijdvak was men hiervan op de hoogte en men heeft zich met het denkbeeld verzoend, de aarde over enkele millioenen jaren te moeten verlaten. Nu echter het moeilijke ogenblik in een nabije toekomst ligt, maakt de weemoed zich van ons meester.

Een deel van de bevolking verkeert in een stemming, alsof de ondergang der mensheid nabij is, een ander deel meent, dat wij moeten trachten de aarde te verplaatsen en in de nabijheid van een andere zon te brengen, die jonger is dan de onze. Nu heeft men daartoe reeds vroeger, op het eind van het klassieke tijdperk, pogingen in het werk gesteld. Dat is dus nu twee milliard jaar geleden. In het vooruitzicht, dat de aarde op den duur niet meer bewoonbaar zou zijn wegens de geleidelijke temperatuurverhoging door de intensieve uitstraling van de zon, heeft men toen een poging gedaan de afstand tot de zon te vergroten, m.a.w. de aardbaan wijder te maken. Men dacht dit te bereiken door een grootscheeps autotranskinetisch experiment: alle mensen moesten zich naar de voor de zon afgekeerde zijde begeven en trachten gezamenlijk ons hemellichaam uit haar baan te trekken. Deze proef vond in A.D. 7.777.777.777 plaats op de zevende van de zevende maand. Men concentreerde de bevolking tussen 7 graden Noorder- en Zuiderbreedte op 21 graden Oosterlengte van Greenwich, in de buurt van de Congo dus en gaf de mensen bevel gedurende 7 uur, van 8.30 uur 's avonds tot 3.30 uur 's morgens, al hun telekinetisch vermogen te concentreren op het Zenith.

Men had willens en wetens van een wetenschappelijke berekening, waarbij de aarde in het vlak van de ecliptica was gebleven, afgezien: indien het experiment gelukt was had men door een tweede of derde proef ons hemellichaam gemakkelijk kunnen „bijstellen". Men was blijkbaar verzot op het cijfer zeven, van oudsher het „heilige" getal ...

De proef mislukte, de aarde bleef op dezelfde wijze om de zon wen-

telen. Sommigen nemen aan, dat de autotranskinetische krachten van de mensheid niet voldoende waren, anderen wijzen er op, dat na het experiment nog maandenlang hallucinaties van buitengewoon mooie vrouwen of mannen optraden en dat de mensen toen reeds aanhoudend vervuld waren van het verlangen naar hun oorspronkelijke vorm. Er trad een massale hallucinatie op, waarbij de mannen aan „de vrouw" dachten en de vrouwen aan „de man", hetgeen de concentratie op hetgeen werkelijk moest gebeuren dusdanig belemmerde, dat de proef mislukte. Men heeft daarna van dit soort gemeenschappelijke experimenten afgezien uit vrees voor onvoorziene gevolgen. Indien men bedenkt, dat op bedoeld tijdstip het grootste deel der mensheid nog maar enkele millioenen jaren gedwongen was in een andere, meer geconcentreerde en dus minder plaats innemende vorm te leven dan waar het naar verlangde, kan men nagaan, welke gevaren op het ogenblik aan een proefneming als deze verbonden zijn. Het heeft, naar wij menen, dan ook weinig zin naar een oplossing te zoeken, waarbij de gehele bevolking betrokken is. Het is opvallend, voor sommige wellicht bedroevend, dat de ontwikkeling van de mensheid niet in de richting van grotere gemeenschapszin is gegaan: terwijl de maatschappij zich jarenlang in de richting van intenser samenwerking ontwikkelde, heeft het bevolkingsvraagstuk, de toeneming van de bevolking dus, merkwaardigerwijze de tegengestelde krachten opgeroepen, waardoor de mens meer op zichzelf is komen te staan op hetzelfde ogenblik, dat hij afhankelijker werd van zijn medemensen.

Indien wij nu ten aanzien van de toekomst een prognose wagen, dan doet het vreemde feit zich voor, dat wij in vele opzichten voor soortgelijke problemen staan als in het post-barbaarse tijdperk.

Het onderzoek heeft aangetoond, dat in het heelal nog enkele zonnen aanwezig zijn, voorzien van planeten, die nagenoeg even oud of jong zijn als onze zon ongeveer 10 milliard jaar geleden. Wij kunnen deze stelsels gaan bevolken. Deze spiraalnevels zijn nu van 20 tot 2500 millioen lichtjaren van ons verwijderd, het is dus mogelijk de dichtstbijzijnde in enkele tientallen millioenen jaren te bereiken, de uitersten zijn zelfs voor ons practisch onbereikbaar, als wij aannemen, dat de daar aanwezige zonnen slechts een levensduur van 12.5 milliard jaar hebben. De snelheid, waarmee zij zich van ons verwijderen benadert immers die van het licht: in de tijd, dat wij het punt bereikt hebben, waar zij zich op het ogenblik bevinden hebben zij zich reeds vrijwel over dezelfde afstand verplaatst.

Ons nieuwe vaderland, of liever gezegd, onze nieuwe vaderlanden,

zullen het dan ook nog wel een tiental milliard jaar uithouden, zoals onze zon het na het post-barbaarse tijdvak nog een tiental milliard jaar heeft uitgehouden. Maar dan? Wij zijn immers nog van eender maaksel als de oorspronkelijke mens is geweest, geen dromen of stralen maar, hoe resistent ook in bijzondere gevallen tegen temperatuurwisselingen, van biologische constitutie. Er blijft ondanks alles een verschil tussen het onbezielde en het bezielde lichaam, al hebben beide energie-toevoer nodig om te kunnen blijven bestaan in de „stralende", d.w.z. levende vorm: wij kunnen ons veranderen in een lichtstraal doch blijven mens, bewust en bezield, een „normale" lichtstraal heeft dezelfde psysische eigenschappen doch mist de geestelijke.

Er is nu een oplossing, die echter slechts theoretisch overwogen kan worden, omdat wij met al onze beschikbare technische middelen in de grond van de zaak nog barbaar zijn. Deze oplossing is dan deze: wij houden het waterstofgehalte van onze „volgende" zon (voor „onze" zon is dat te laat) op peil, zodat de oxygeen-nitrogeencyclus in stand gehouden kan worden. Hierin kunnen we alleen slagen als we dus de zwaardere atomen niet alleen herleiden tot zuurstof en stikstof, waartoe we nu eindelijk in staat zijn (in de practijk wordt hier geen gebruik van gemaakt omdat we in onze assimilantentoestand een gemakkelijker middel hebben om ons voedsel te verschaffen), maar de splitsing nog verder voortzetten.

Wij moeten geen water uit de rots slaan, een „wonder" dat Mozes volbracht, maar waterstof!

Dit nu, kan alleen het geloof tot stand brengen. Onze wereld is een wereld van het materieel welzijn geweest en deze wereld is ten einde. Wij zijn in de vlucht van ons vernuft lui geworden, wij hebben onze onderzoekingen in de hoogmoedige overweging, dat wij altijd wel te elfder ure een oplossing zouden vinden, verwaarloosd en God's waterstof over God's kernen laten lopen. Wij moeten opnieuw het smalle pad betreden, dat wij in onze verwatenheid een paar milliard jaar hebben verlaten en ons bezinnen op de geest van dit heelal. Want slechts de geest, wat die dan ook moge zijn, is sterker dan de materie. Wij moeten onze biologische constitutie, die in wezen een degeneratie van de stof-geest is, overwinnen en naakte atomen voor het aangezicht van het Onbekende en Onkenbare worden. Onze vermogens waren tot nu toe geheel op de materiële wetten gebaseerd, verlopend naar een maximum-entropie. Dit zal moeten veranderen: de grens tussen materie en geest moet verdwijnen: wij moeten onszelf vernietigen en herscheppen.

Mijn raad zou de post-barbaarse mens, die zich onder de invloed van de zich ontwikkelende technische cultuur welke zich tot op onze tijd heeft voortgezet slechts een vage voorstelling kon maken van de geest, òf als godslastering òf als dweepzieke speculatie zijn voorgekomen. Wij echter hebben de technische ontwikkeling tot het einde volbracht en zien in, dat zij inderdaad tot een einde leidt als niet andere krachten gaan optreden. In plaats van op de verstrekte middelen en energie te parasiteren, moeten we deze rangschikken in een gelijk vormig blijvend patroon: in plaats van de entropie te bevorderen door er maar op los te leven, moeten we deze tegengaan en het heelal opnieuw concentreren tot de „vurige" massa, die het eenmaal was. Dit kan slechts geschieden door inkeer. Een ideaal gedurende milliarden jaren, een noodzaak thans, willen wij herboren worden als bezielde kernen.

Luc van den Briele

CESARE BONESANO DE BECCARIA EN DE DOODSTRAF

Nu de strijd tussen voor- en tegenstanders der doodstraf door een recente stemming in het Britse parlement weer eens op de voorgrond is getreden, past het te herinneren aan het invloedrijke werk van Cesare Bonesano de Beccaria, die bijna 200 jaar geleden een indrukwekkend pleidooi hield, waarin hij afschaffing van marteling en doodstraf vroeg. Zijn boek „Dei delitti e delle pene" („Over de misdaden en straffen") heeft op de strafrechtswetenschap van vrijwel alle Europese landen een grote invloed uitgeoefend.

Beccaria werd op 15 maart 1738 te Milaan geboren. Nog zeer jong stond hij reeds bekend als een levendige en gevoelige geest. In een brief, die hij later aan de Franse vertaler van zijn boek schreef, bekende hij door drie passies te zijn bezeten: vrijheidsliefde, medelijden met de menselijke ellende en.... verlangen naar literaire bekendheid. De „Lettres persanes" van Montesquieu schijnen een grote invloed op de vorming van zijn ideeën te hebben uitgeoefend.

Het plan om een boek over de rechtspleging te schrijven ontstond reeds op 22-jarige leeftijd. Vier jaar later was het werk af. Verschillende malen werd het boek onvoltooid terzijde geschoven, éénmaal wilde Beccaria zijn manuscript zelfs verbranden. Slechts de aanmoediging van enkele vrienden deed hem doorzetten. Moed om dergelijk werk samen te stellen en te publiceren was wel nodig. Beccaria wist dat het gevaar van vervolging door de nog levende inquisitie niet denkbeeldig was. Hij wist dat fanatieke monniken een genadeloze strijd tegen zijn boek zouden voeren.

De eerste druk van zijn werk, dat in 1764 verscheen, werd enthousiast onthaald. Niet alleen in Italië, maar in vele andere landen had men er een bijzondere aandacht voor. Binnen het jaar verschenen drie uitgaven. Het boek werd in 22 talen overgezet; een Nederlandse vertaling verscheen reeds in 1768.

Beccaria's oproep tot meer menselijkheid in de rechtspleging lokte vanzelfsprekend veel commentaar uit. Meest bekend zijn de „Commentaire sur le livre des délits et des peines", door Voltaire in 1766 gepubliceerd en de „Nota's en opmerkingen van een dominikaner monnik betreffende het boek der misdaden en straffen".

Voltaire noemde het boek van Beccaria: het wetboek van het hu-

manisme. Zijn commentaar was een prachtige, en overtuigende verdediging van Beccaria's principes. Volgens Voltaire was de doodstraf slechts nuttig voor de beul, die er voor betaald werd. Gevangenschap moest de doodstraf vervangen. Hij wees er op dat vele Russische gevangenen uit Siberië terugkwamen als eerlijke mensen. Deze verandering noemde Voltaire een natuurlijk verschijnsel. De veroordeelde werd tijdens de gevangenschap aan een geregeld leven gewend. De gelegenheid tot kwaad stichten ontbrak hem. „Dwing de mensen te werken, en ge maakt er eerlijke lui van," zei Voltaire.

Geheel tegenovergesteld waren de opmerkingen van de monnik Vincenzo Facchinei de Corfri. Hij noemde Beccaria een heiden, verdraaide diverse passages uit zijn boek en trachtte te bewijzen dat het verschillende godslasteringen bevatte. Hij verweet Beccaria niet te aanvaarden dat de menselijke rechtspraak de uitdrukking van Gods wil was. De wetgeving moest het geheim der magistraten blijven; waneer ze openbaar werd gemaakt, zou ze meteen ook het kwaad toestaan en de misdaad vermeerderen. De monarchie moest steunen op vrees. „De mens is slecht van nature, en wordt nog slechter wanneer hij in vrijheid leeft; hij moet derhalve geketend worden." De strafwetgeving van zijn tijd, met zeer ruime toepassing van marteling en doodstraf, noemde de monnik een meesterwerk van politiek beheer.

De fanatieke beschuldigingen van deze monnik werden door Beccaria op zeer voorzichtige, maar toch krachtdadige wijze beantwoord. Het is slechts dank zij de invloed van hooggeplaatste vrienden, dat hij aan vervolging kon ontsnappen. In Venetië werd zijn boek door de staatsinquisitie verboden. Maar toch bleef de invloed van deze nieuwe gedachtenwereld niet lang op zich wachten: de marteling werd afgeschaft en de misdadiger kon rekenen op een meer rechtvaardige procedure.

Reeds de aanvang van het eerste hoofdstuk van Beccaria's boek typeert de zin voor rechtvaardigheid welke de schrijver bezielde: „De voordelen van de gemeenschap moeten onder alle leden dier gemeenschap gelijkelijk verdeeld worden."

Volgens Beccaria kan door de politieke moraal geen enkel duurzaam voordeel aan de gemeenschap gegeven worden, indien deze moraal niet gebaseerd is op de onuitwisbare gevoelens van het menselijk hart. Daaruit volgt dat de grondprincipes van het strafrecht moeten gevonden worden door raadpleging van het mensenhart.

Er mogen slechts algemene wetten bestaan, geldig voor iedereen. Want de wet is door elk individu aan de staat gegeven. Elk mens

staat aan zijn leiders een klein deel van zijn vrijheid af: hij gaat de stilzwijgende verbintenis aan geen kwaad te doen. De verzameling van al deze kleine deeltjes vrijheid vormt het recht tot straffen. Overtreedt iemand de wet, dan overtreedt hij de eigen wens tot bescherming door de staat.

Dit sociaal contract tussen individu en overheid stelt de wet boven de rechter. Een rechter die strenger is dan de wet, is onrechtvaardig. Een wet moet zó algemeen zijn, dat haar waarde door uiteenlopende interpretaties niet kan verminderd worden.

Beccaria heeft niet geaarzeld de foltering een barbaarsheid te noemen. Een beschuldigde is niet schuldig vóór het vonnis van de rechter: tot zolang heeft hij recht op bescherming. Een misdaad is zeker of onzeker. Bestaat er zekerheid, dan moet de wet toegepast worden en is foltering onnodig. Bestaat er twijfel, dan bestaat ook de mogelijkheid dat de verdachte onschuldig is, en kan foltering onmenselijk zijn. Foltering dwingt de mens tot zelfbeschuldiging; het is monsterachtig en absurd van iemand te eisen dat hij zichzelf beschuldigt.

Indien twee mannen een zelfde misdaad bedrijven, dan zal de zwakke onder de foltering bezwijken, bekennen en gedood worden. De sterke zal er misschien in slagen de foltering te weerstaan, en wordt onschuldig verklaard.

Wie heeft aan de mensen het recht gegeven hun medemensen te doden? vraagt Beccaria. De doodstraf kan niet dezelfde oorsprong hebben als de beschermende wetten, die een algemene wens vertegenwoordigen. Iedereen is bereid een deel van zijn individuele vrijheid af te staan om recht op bescherming te kunnen inroepen — maar wie zou ooit bereid zijn het recht tot doden van de eigen persoon te verlenen? Hoe kan de Christen doodstraf aanvaarden en zelfmoord verbieden? Indien men zichzelf niet mag doden, mag ook een recht om zich te laten doden niet afgestaan worden. De doodstraf steunt derhalve op geen enkel recht.

De doodstraf is daarbij noch nuttig, noch nodig. De ondervinding leert dat zij de misdaad niet tegenhoudt of zelfs maar vermindert. De zwaarte van een straf maakt op de menselijke geest minder indruk dan de duur ervan. De mens is meer gevoelig voor een lichte, maar langdurige, dan voor een hevige, maar onmiddellijk voorbije indruk. Beroving van vrijheid door opsluiting in de gevangenis kan op de misdadiger zodanig indruk maken, dat hij zich werkelijk betert. Door de vrucht van zijn dwangarbeid kan hij bovendien zijn schuld aan de maatschappij afbetalen. Aan andere mensen geeft de gevangen mis-

dadiger een blijvend voorbeeld van wat hen te wachten staat als ook zij misdoen. De uitvoering der doodstraf ziet men slechts gedurende één ogenblik: de geweldige indruk is vlug voorbij. De meesten zien de uitvoering der doodstraf als een schouwspel; een kleine minderheid voelt slechts medelijden, vermengd met verontwaardiging. Het zijn déze gevoelens, die de mensen overheersen, en niét het afschuwelijke voorbeeld, dat men tot doel der doodstraf wil maken.

Een gematigde, maar langdurige straf boezemt daarentegen vrees in, omdat de mens aan vrijheid is gehecht.

Soms is de dood niet langer een straf, maar een bevrijding. Een ontmoedigde kan de dood zien als een middel tot verlossing uit de ellende. De dood kan ook gezocht worden uit fanatisme of uit ijdelheid, twee gevoelens die zich tijdens de gevangenschap langzaam kunnen oplossen.

Een roverhoofdman zet zijn bedrijvigheid soms voort, omdat hij uitgaat van de gedachte dat enkele jaren vrij en weelderig leven opwegen tegen de kortstondige pijn van de doodstraf. Indien hij enigszins gelovig is, kan hij zich ook nog altijd met God verzoenen, en wacht hem nà het weelderige leven op aarde, nog het zalige leven in de hemel! Zou hij niet méér afgeschrikt zijn, indien hij een leven van slavernij en dwangarbeid te verwachten had?

De doodstraf is voor de gemeenschap rampzalig, omdat zij een voorbeeld van wreedheid aan de mensen geeft. „Is het niet absurd dat wetten, die slechts de uitdrukking van de algemene wil zijn, en die doodslag verafschuwen en bestraffen, een publieke moord bevelen, om de mensen van de misdaad af te schrikken?"

Wetten die de doodstraf toelaten zijn slechts maskers der tirannie, ze zijn slechts een voorwendsel om ons met grotere zekerheid te slachten. Beccaria besluit zijn boek met de overweging, dat „de geschiedenis der mensheid een onmetelijke oceaan van vergissingen is, waarop men hier en daar enkele gekende waarheden ziet drijven".

„Ik voel hoe de zwakke stem van een filosoof gemakkelijk zal verstikt worden door de rumoerige kreten van de fanatieke slaven der vooroordelen," schrijft hij nog. „Maar de enkele wijze mannen die mijn stem zullen horen, zullen mijn inspanningen in hun hart goedkeuren."

Guus Valleide

VERZEN

I

Mijn hand is het bekneld zijn zo gewoon
dat hij niet meer verlangen kan als een vogel
omhoog te slaan in de middag en de uiterste
zoom van de vrijheid 's nachts te beslapen

Mijn voeten, vrouwen met een verleden,
praten met gedempte stemmen
en gebaren als zachte schetsen
over de voordelen van het definitieve

De mond die aan de vorm van een
bonbon denkt, aan de droogte van
het jaargetijde en schaduw zoent
die mond noem ik de mijne

Soms, een uitgestorven strand bewandelend,
waar de duinen genieten de zee slaapt
met de maan als een blonde pluk in zijn oksel
word ik opeens mijn hart gewaar

Gedachten stuiven voor mij uit
vage veelzijdige rendieren, aan
de einder schuldig omziend voor
zij ontrouw worden aan mijn handen

mijn vastgebonden lippen en mijn voet
en overlopen naar mijn bloed

II

Dit is ons levende psalmboek
(wijzend op de groene papegaai)
hij teert op wijsheid hij drinkt
veel jenever en heeft 's nachts
dromen met kalkwitte veertjes

mijn droom is een kleur die enkel
in de tropen bloeit en dan nog
zelden of om met een jonge
danser eén avond lang te
wiegelen op de punt van een schoen

jansje in een hollands drama
sloeg haar schort voor haar gezicht
ik sla mijn gezicht voor mijn schort ik
ben een wolf ik slaap en
eet en sluip laat voor een venster

U Win Tin

BURMA SINDS DE ONAFHANKELIJKHEID

II

Zoals we gezien hebben werd dus de regering in 1949 bedreigd door opstanden van communisten, van PVO-leden, van het leger en de Karens. Onder deze hachelijke omstandigheden deed zich een nieuw gevaar voor, in de vorm van de uitgeweken restanten van de Kwomintang-legers in Noord Burma. Deze hadden hun toevlucht in Burma gezocht nadat Tsjiang Kai-sjek de strijd verloren en zich van het vasteland teruggetrokken had. Reeds sedert 1949 waren deze troepen in Burma, maar de Burmese regering was tezeer in beslag genomen door de binnenlandse problemen om zich daarmee bezig te houden, zodat de Kwomintang-troepen zich langs de grenzen van Yunnan en Thailand konden vestigen.

In het begin bedroeg hun aantal niet meer dan 1500 man. Maar na 1951 ontvingen zij herhaaldelijk versterkingen, uitgerust met Amerikaans legermateriaal. Er gingen geruchten dat blanken, vermoedelijk Amerikanen, Generaal Li Mi hielpen bij de aanleg van een vliegveld en bij de aanvoer door de lucht van militaire uitrusting uit Formosa.

Deze troepen deden aanvallen op Burmees territorium en mengden zich in Burma's binnenlandse aangelegenheden. De Burmese regering heeft de beschuldiging geuit dat vertegenwoordigers van Li Mi contact gezocht hadden met de opstandige Karens en hun bazooka's en andere wapens van Amerikaans fabrikaat hadden verkocht, die door de Karens werden gebruikt in hun strijd tegen de Burmese troepen.

Eenmaal in Burma verdwenen de Kwomintang-soldaten binnen de inheemse Chinese minderheid. Zij weigerden gevolg te geven aan het verzoek van de Burmese regering om de wapens neer te leggen en zich te laten interneren overeenkomstig de internationale overeenkomsten. Daar komt nog bij dat Burma een groot deel van de door narcotica veroorzaakte ellende te wijten heeft aan de opiumsmokkel van de Kwomintang-troepen. Deze beroofden de boeren die papavers kweekten en stimuleerden de opiumhandel in de gebieden langs Burma's grenzen. In 1951 verzocht de regering dan ook aan de Commissie voor Narcotica van de Verenigde Naties een speciale commissie naar deze gebieden te zenden om de onhoudbare situatie te onderzoeken. In een rapport van 1952 werd gezegd dat Chinese nationalistische troepen die hun toe-

vlucht hadden gezocht in het noordwestelijke gedeelte van Burma geregeld van opium voorzien werden door een smokkelovereenkomst van opium-voor-geweren in Thailand. Een Chinese koopman die in feite een agent was van de Kwomintang wist wapens en ammunitie, voorraden die door de lucht en per trein van Bangkok aangevoerd werden, evenals uit het land zelf afkomstig voedsel en kleding over de grens te smokkelen, in ruil waarvoor de Kwomintang-troepen in Burma ruwe opium naar Chiengmai zonden, een grensgebied tussen Burma en Thailand (een stuk niemandsland en als zodanig een van de gevaarlijkste broeinesten voor opiumhandel), vanwaar de opium verder naar Bangkok getransporteerd werd.

Omstreeks 1952 was het aantal der Kwomintangtroepen, zowel door de aanvoer van versterkingen als door plaatselijke werving van Chinezen in Noord Burma, aangegroeid tot ongeveer 12 000 man. Openlijk verklaarden de aanvoerders dat het nationalistische leger 35 000 man sterk was, geen onmogelijkheid in de gegeven internationale verhoudingen, die daardoor alleen nog maar moeilijker konden worden, aangezien communistisch China niet bijzonder gesteld zou zijn op een door de Verenigde Staten gesteunde Kwomintang-troepenmacht aan de grens van het zuidwestelijk gedeelte van haar gebied. De Burmese regering begreep dat drastisch optreden van haar kant gewenst was, zodat in 1953 de Burmese gedelegeerde bij de Verenigde Naties, U Myint Thein in de Algemene Vergadering een aanklacht wegens agressie indiende tegen de Chinese Nationalistische regering.

De Algemene Vergadering nam een resolutie aan, waarbij Burma in feite niets won. Men ging er zelfs niet toe over, de aanvallende troepenmacht aan te duiden als behorende bij de Kwomintang, maar noemde ze zonder meer: buitenlandse troepen. Door deze resolutie werd dus allerminst bereikt dat de Kwomintang-troepen teruggetrokken werden van Burmees grondgebied. Zij behelsde dat Tsjiang Kaisjek's mannen niet in Burma thuishoorden zodat de aanvallende strijdmacht niets met Formosa te maken kon hebben; dat de situatie betreurenswaardig was; dat de leden van de Verenigde Naties hen niet mochten aanmoedigen in Burma te blijven; en dat ze geïnterneerd behoorden te worden of zich terug moesten trekken. Als suggestie werd nog gemeld dat „goede diensten" van de leden-staten de weg zouden moeten vormen waarlangs men kon komen tot het verwezenlijken van een oplossing voor de evacuatie van de „buitenlandse troepen". De Burmese regering meende dat de publiciteit en de druk op de openbare mening, tot uiting gebracht in de Verenigde Naties, enig ge-

volg zouden kunnen hebben. De commissie van „goede diensten" werd gevormd uit afgevaardigden van Burma, de V.S. van Amerika, Thailand en Formosa, en deze stelde een overeenkomst op voor het terugtrekken van de troepen.

Op velerlei manieren hebben de Kwomintang-gedelegeerden een taktiek van vertraging toegepast. Zij wezen erop dat hun regering geen zeggenschap had over de troepen in Burma, en voorzover ze misschien ook nog andere argumenten aanvoerden, was dat toch altijd hun laatste uitvlucht. In feite was het een dwaze vertoning. De troepen waren overgebleven nationalisten en het was een publiek geheim dat ze een tijdlang materiële en financiële steun kregen van de V.S., en dat nadien de regering op Formosa zelfs begonnen was maandelijkse subsidies te verlenen.

Tenslotte zijn de Burmese gedelegeerden weggelopen uit de conferentie en werd het Kwomintang-bolwerk in Monghsat gebombardeerd. Toen ging de conferentie akkoord met evacuatie van 2 000 man, een beslissing die men in Burma opgevat heeft als genomen met het doel het prestige te redden. Er moesten minstens 12 000 man aan troepen op Burmees grondgebied zijn en slechts 2 000 zouden teruggetrokken worden. Wat moest er met de rest gebeuren?

In het begin van 1954, toen de Burmese strijdkrachten vrijwel afgerekend hadden met de burgeroorlog die hen voordien in beslag genomen had, werd het hun mogelijk zich meer tegen de indringers te concentreren. De Uniestrijdkrachten zetten in het oosten van het land de „Operatie Bayinnaung"[5]) in, die in een offensief, waarbij gedurende vier maanden hard werd toegeslagen, de Kwomintangtroepen over de rivier de Salween, en uit hun goed verschanste posities in enkele gebieden ten oosten daarvan dreef. Het resultaat was dat het tempo waarin de troepen teruggetrokken werden, versneld werd. Maar desondanks bevindt zich na zes jaar toch altijd nog de helft van de binnengedrongen troepen — ongeveer 6 000 man — op Burmees grondgebied.

Al deze binnenlandse en buitenlandse politieke moeilijkheden hebben Burma geleerd dat men, na een huis gebouwd te hebben, moet beginnen het zo goed mogelijk te meubileren. Men heeft zich tegelijkertijd de voorwaarden geschapen waardoor men kon profiteren van de voordelen van de onafhankelijkheid. Het eerste en belangrijkste, zo meende men, dat gebeuren moest, was de Unie tot een stabiele eenheid te maken. Het was niet genoeg, de moeilijkheden uit de weg te ruimen, maar men moest zich blijven inspannen om Burma tot een vreedzaam, voorspoedig land te maken.

Zoals gezegd, was de socialistische partij sedert de onafhankelijkheid de sterkste in de AFPFL. Natuurlijk werd een politiek gehandhaafd waarbij deze partij domineerde. Op vele ondergeschikte overheidsposten werd door leden van de socialistische partij dom gehandeld. Maar tegelijkertijd stippelden de socialisten, — zoals in een socialistisch bestuurd land verwacht mag worden — hun politiek van nationalisatie van grond en industrieën uit. Men was vastbesloten plannen te ontwerpen en ten uitvoer te brengen voor een betere toekomst voor de bevolking van 18 000 000 zielen. Burma zou zich niet vergenoegen met op economisch gebied „primitief" of onderontwikkeld te blijven. Wanneer het Burmese volk een leven zou leiden zoals het vroeger gedaan had, zou men er nog zo slecht niet aan toe zijn. Burma was het land met de grootste rijstexport ter wereld en het zou dus een sluitende begroting kunnen hebben. Maar dat was niet genoeg. Daarom gaf in 1947 Aung San richtlijnen tot het voorbereiden van een tweejarenplan voor economische ontwikkeling, dat echter moest worden opgeschort tot na het hoogtepunt van de burgeroorlog. Toen Burma en de V.S. van Amerika in september 1950 tot overeenstemming gekomen waren over een *Economic Coöperation Administration* programma (dat in 1953 afliep), was een van de eerste projecten van dat programma de aanstelling van een groep amerikaanse ingenieurs, mijnbouwdeskundigen en economen, die tot taak hadden een rapport uit te brengen over de economische en technische mogelijkheden.

Op grond van dit rapport en hulp ook van de ECA en andere onder-organisaties van de Verenigde Naties, kon de AFPFL-regering in augustus 1952 het volk van Burma een serie van tien plannen op het gebied van economische, politieke en sociale ontwikkeling voorleggen, onder de naam van Pyidawtha („Welvaarts") Programma. Deze werden bekrachtigd door het parlement en dienden vanaf dat moment als basis voor de diverse ondernemingen. Het Pyidawtha Programma bestond uit: een plan voor decentralisatie van het gezag; een achtjarenplan voor economische ontwikkeling; democratisering van het bestuur; een vijfjarenplan voor de landbouw; nationalisatie van de grond; een plan voor de ontwikkeling van achtergebleven gebieden; en voorts diverse plannen tot verbetering van verkeer en vervoer, huisvesting, onderwijs en volksgezondheid.

Dit programma beoogde een nationale opbrengst van 7 milliard Kyats[6]) (gerekend naar de prijsverhoudingen in 1950-51), hetgeen betekent dat, hoewel de naoorlogse economie van Burma nog beneden het opbrengst- en verbruiksniveau van de jaren 1938-1939 lag, het

land volgens deze plannen aan zijn burgers per hoofd een verbruiksvermeerdering van 85 percent, en een verhoging van de nationale produktie van 30 percent boven het vooroorlogse peil kon bieden.

Om deze projecten ten uitvoer te brengen werd door de regering een drietal corporaties in het leven geroepen, één voor Industriële Ontwikkeling, één voor de Ontwikkeling van Minerale Bronnen en één voor de Ontwikkeling van Landbouw en Irrigatie. Deze lichamen werden zodanig georganiseerd dat ze konden functioneren buiten de gewone bestuursprocedure om en zij kregen voldoende autonomie en soepelheid van structuur om in staat te zijn volgens strikt economische en zakelijke methoden te werken.

De uitvoering zou een aantal jaren in beslag nemen. De regering introduceerde daarom een programma dat moest voorzien in onmiddellijke ten uitvoer brenging door deelname van het volk zelf. In de eerste plaats werkte men in dit programma buiten de normale administratieve kanalen en daaraan verbonden procedures om, die vaak bijzonder veel vertraging met zich brachten. Men legde de nadruk op plaatselijke autonomie en er werden voorzieningen getroffen dat de regering naar eigen goeddunken subsidies kon verlenen aan ieder stadsgebied (een stad met omliggende dorpen). Een subsidie van 50 000 Kyats moest besteed worden door tussenkomst van de zgn. Pyidawtha-commissies, die, aangesteld over de diverse delen van het land, districten en stadsgebieden, de bevoegdheid hadden het initiatief te nemen tot en uitvoering te geven aan plaatselijke projecten.

En verder werd het publiek verzocht hulp en bijdragen te leven in de vorm van diensten, in geld of in natura. In het financiële jaar 1952-53 werden ongeveer 1800 bronnen, 1500 waterreservoirs, 500 inrichtingen voor volksgezondheid, 1300 scholen, 500 leeszalen, 400 andere gebouwen, meer dan 2000 wegen en bruggen en bijna 800 irrigatiekanalen aangelegd en gebouwd. Hiervan werd ongeveer de helft bekostigd uit regeringsfondsen en de andere helft bijgedragen door het publiek.

In het kader van deze welvaartsplannen bracht de regering ook een ontwerp van wet naar voren waarbij een nieuw democratisch systeem van plaatselijk bestuur werd ingevoerd. Volgens deze wet werd een democratisch bestuursapparaat op nationale basis opgebouwd met vertegenwoordigende lichamen als dorpsraden, te kiezen door de dorpsbevolking, wijkcommissies (in steden) en organen op hoger niveau. De laatste moesten de vorm krijgen van gemeenteraden, raden van stadsgebieden en van districten. Deze kregen de bevoegdheid om de politieke

zeggenschap en de sociale en economische welvaart van de onder hun verantwoording vallende bevolking te bevorderen; behalve dat kregen zij tevens competentie over financiën, verdediging en rechtspraak.

Een andere hulporganisatie voor het uitvoeren van de welvaartsplannen was de Wederopbouwbrigade, waarvan het eerste bataljon in 1950 tot stand kwam. Aanvankelijk werd zij gevormd om de ontwikkelingspolitiek van de regering te steunen en om werkgelegenheid te verschaffen aan hen die de zaak van het land gediend hadden en nu zonder werk waren. Bovendien moest de regering ook een taak vinden voor hen die voordien hun tijd gegeven hadden aan de burgeroorlog. En of het nu rebellen waren die zich hadden overgegeven, patriotten, communisten, extreme socialisten, Karens of PVO-leden, zij allen konden hierin werk vinden. Tot dusver is deze brigade uitgegroeid tot 10 bataljons en 2 compagnieën, met meer dan 500 man per bataljon. De leden kregen onderricht in bouwen, wegenaanleg, smeden, hout- en leerbewerking. Er werden tevens cursussen gegeven in constructiebouw.

Gedurende de eerste jaren heeft de Brigade zich in hoofdzaak toegelegd op wederopbouw en wegenaanleg, waaraan op dat moment de meeste behoefte was. Maar het was tevens de bedoeling dat zij op den duur zich ook zouden bezighouden met het aanleggen van irrigatiewerken, met mijnbouw, bosbouw enz.

In ieder geval kon de Brigade het land voorzien van geschoolde arbeidskrachten, waaraan Burma dringend behoefte had. In de Brigade kregen allen technisch en vakonderricht, terwijl ze daarnaast in hun werk praktische ervaring opdeden. Aldus hoopt men in 1959-60 te kunnen beschikken over 32 bataljons, die, met geschoolde arbeidskrachten in hun gelederen, in de toekomst een organisatie van gedegen vaklieden zullen vormen.

Van de vele projecten verdient die van de nationalisatie van het land bijzondere belangstelling. De moeilijkheden, verbonden aan het onteigenen van grootgrondbezit en de verdeling van het land onder de boeren, evenals de daaruit voortgekomen geschillen zijn in vele landen aan de orde geweest. In Burma was men zich de ernst van de zaak bewust, maar tegelijkertijd had men zich, overeenkomstig de socialistische stelregels zo vast voorgenomen om de positie van de boeren, de stand waar het land economisch op dreef, te verbeteren, dat in 1948 de Wet op de Nationalisatie van de grond door het parlement bekrachtigd werd, gebaseerd op het in de constitutie aldus omschreven principe, dat „de staat uiteindelijk eigenaar is van al het land", zodat hij alle

landbouwgrond in bezit nam om die te verdelen onder de boerengezinnen. In bepaalde delen van het land werd deze wet kort daarop reeds geleidelijk aan doorgevoerd, doch pas in 1953 is men op grote schaal begonnen er uitvoering aan te geven.

Volgens de socialistische leiders was het belangrijkste oogmerk van de nationalisatie van het land niet alleen om een einde te maken aan het grootgrondbezit en de boeren feitelijk eigenaar te maken van hun grond, maar ook om de systematische verdeling van het land gepaard te doen gaan met het invoeren van moderne landbouwmethoden en ontwikkeling van de landbouwers — om daarmee nieuwe economische en sociale levensomstandigheden voor de boerenbevolking in te luiden.

Er zijn in feite geen ernstige moeilijkheden gerezen bij de onteigening van de grond. Het enige geschil ontstond bij de nationalisatie van de landerijen der Chettyars in Lower Burma. Bijna de helft van de rijstplantages daar was eigendom van deze geldschieters, die omstreeks het midden van de vorige eeuw uit Chettined, in de provincie Madras in Zuid India, naar Burma gekomen waren.

Overeenkomstig het Grondonteigeningsproject, is het de bedoeling dat aan landeigenaars compensatie wordt gegeven door een betaling van het 12-voudige van de jaaropbrengst van de betrokken grond. Deze vergoeding bedraagt 12 tot 78 Kyats, per acre, afhankelijk van de kwaliteit en de ligging van het land. De Chettyars en andere grootgrondbezitters waren echter gebelgd over deze opzet en beschouwden de vergoedingsbasis als onvoldoende.

Aangezien in Noord Burma het grootste gedeelte van het land in handen is van de landbouwers zelf, bleek er daar praktisch geen probleem te bestaan t.a.v. de grondverdeling. Voor de rest van Burma geldt, dat er behalve de Chettyars niet zo veel grondbezitters zijn die grote stukken land hebben. Daarom kon er bij de inheemse landeigenaren niet zo'n ernstig meningsverschil ontstaan over de nationalisatie als bij de Chettyars.

Door de Indiase Ambassade in Rangoon zijn protesten ingediend bij de centrale regering betreffende deze landverdeling. Door deze oppositie van de kant van grootgrondbezitters, die een land vertegenwoordigen waarmee Burma op politiek gebied vriendschappelijke betrekkingen onderhoudt, werd in 1954 ter afdoening van de vergoedingen door het Centrale parlement een amendement op de Wet op de nationalisatie van de grond aangenomen. Bovendien werd een uit 10 leden bestaande Commissie aangesteld die de Regering van advies moest dienen bij het vaststellen van de wijze van betalen van de ver-

goeding in het kader van de oude wet. Er zijn dan ook maatregelen genomen en een nauwkeurig onderzoek is ingesteld om de betaling tijdig te doen geschieden. Intussen is in tal van districten de grond onteigend en opnieuw verdeeld.

Wat de culturele ontwikkeling in Burma betreft: tot 1952 bezat het land geen nationale bibliotheek, geen nationaal museum op welk gebied dan ook, terwijl er geen land ter wereld is dat aanspraak maakt op een zekere mate van beschaving, waar men niet althans één van dit soort instellingen kan vinden. Maar in 1952 werden in Burma dan ook een nationale leeszaal, een nationaal museum voor schilderkunst en een voor historische en voor overige kunstschatten gesticht, voor het eerst in zijn lange geschiedenis. Met praktisch niets om mee te beginnen, moest er met een handjevol functionarissen, boeken, manuscripten en doeken worden bijeengebracht. Ondanks de moeilijkheden echter waren er genoeg redenen die het scheppen van dit soort „luxe"-instellingen aanmoedigden, en wel de versteviging van de nationale eenheid door middel van verhoging van het culturele peil van de bevolking; de mogelijkheid om de historie nieuw leven in te blazen, en de wil om de erfenis van het verleden bewust te maken.

Tenslotte nog iets over de buitenlandse politiek van Burma, waaraan wij zeker niet voorbij mogen gaan. Zoals bekend, is Burma neutraal in haar buitenlandse politiek, die, zoals Eerste Minister U Nu het formuleerde, twee aspecten heeft: een negatieve en een positieve.

De negatieve zijde heeft betrekking op het niet willen samengaan met een van de grote machtsgroeperingen. Beide partijen hebben er belang bij, Burma aan hun zijde te weten, en hebben dan ook getracht het land in verzoeking en binnen hun invloedssfeer te brengen. Maar hoeveel moeite zij zich ook getroost hebben, Burma heeft aan de verleidingen het hoofd kunnen bieden en heeft nog steeds een rechte lijn aangehouden in de wereldpolitiek. Men bepaalde zich echter niet tot een politiek van niet meegesleept worden, maar heeft zich ingespannen om alle activiteiten, die wellicht misverstand zouden kunnen veroorzaken in een van de blokken, te vermijden.

De andere, positieve kant van Burma's politiek was een streven tot het uiterste om met alle landen goede betrekkingen te onderhouden. Daarnaast heeft het, zij het op kleine schaal, belangrijk werk gedaan om de vriendschappelijke verhoudingen tussen de staten, en in het bijzonder tussen Oost en West te verbeteren en om activiteiten te be-

vorderen die tot wederzijds voordeel konden strekken. Zo heeft het handelsverdragen gesloten met naburige landen als China en India. Het heeft een apart vredesverdrag gesloten met Japan. Verder heeft het de eerste Socialistische Conferentie in het Oosten georganiseerd, en een belangrijke rol gespeeld in de Aziatische-Afrikaanse conferentie van Bandung om de wereldvrede te vestigen in het belang van de volken van het Oosten in het bijzonder, maar ook ten bate van de volken der gehele aarde.

Misschien zal men zeggen dat Burma deze politiek handhaafde wegens zijn geografische ligging midden tussen de grote invloedssferen van de twee elkaar bestrijdende blokken, nl. Communistisch China en het Westelijk blok. Maar in feite koos Burma deze politiek omdat het ervan overtuigd is dat een oorlog alleen maar verwoestingen brengt en nooit enig probleem, of het nu op sociaal, economisch of op politiek terrein ligt, op kan lossen.

(Vertaling Joke Pluvier-de Vries.)

[1]) *De Anti-Fascist People's Freedom League* werd gedurende de Japanse bezetting in het leven geroepen. Alle politieke partijen, zowel linkse als rechtse, gemeenschappen, vakverenigingen en onafhankelijken namen erin deel, zodat het een werkelijk nationaal verbond was zoals Burma nooit tevoren gekend had.

[2]) In 1946 riep de AFPFL een beroemd geworden Nationaal Congres bijeen. Op dit congres sprak U Ba Pe, lange tijd leider van de rechtse vleugel, in een redevoering de afkeuring van het congres uit over de Sovjet Unie. Later werd hij daarop aangevallen door een medelid van het Uitvoerend Comité, Thakin Soe, die onder de communistische leiders de meest starre was. Omdat deze aanval van Thakin Soe een scheuring ten gevolge kon hebben en als zodanig de interne eenheid van de AFPFL bedreigde, verzocht Thakin Than Tun, op dat moment secretaris-generaal van de AFPFL en chef van het politbureau van de Communistische Partij, Thakin Soe zijn beschuldigingen tegen U Ba Pe met bewijzen te staven. In een daarna gehouden communistische conferentie kreeg Thakin Soe gedaan dat Thakin Than Tun als chef van het Politbureau werd afgezet. Later werd deze echter weer in ere hersteld en werd Soe zelf uit het Centrale Comité van de partij gestoten. Naderhand heeft Soe de Communistische Partij van Burma opgericht en sinds die tijd werden hij en zijn volgelingen trotskyisten genoemd en aangeduid als „Rode Vlag Communisten". Aan de andere kant stonden Than Tun en zijn aanhangers bekend als stalinisten en kregen de naam van „Witte Vlag Communisten". In september 1946 kwam de AFPFL aan de macht, en kort daarna werden door haar beschuldigingen van ontrouw en gebrek aan discipline gericht aan het adres van de Witte Vlag Communisten, die dan ook tot gevolg hadden dat de groep in hetzelfde jaar uit de AFPFL gestoten werd.

[3]) De Burma Oil Company was een resultaat van een overeenkomst tussen de Burmese regering en Britse ondernemingen. Er werden onderhandelingen gevoerd tussen beide partijen om voor een bepaalde periode een vorm van gezamenlijk beheer te vinden, met de mogelijkheid van volledige nationalisatie. De aandelen van de regering in de maatschappij bedragen nu 33 1/3% waarbij zij echter de vrijheid heeft dit percentage onbeperkt te verhogen.

[4]) De Verzetsdag wordt nog steeds ieder jaar gevierd op 27 maart. In 1945 trok op die dag al wie daartoe maar enigszins in de gelegenheid was zich uit de steden terug en begon het verzet tegen de Japanners. Behalve het leger namen de leden der politieke partijen, arbeiders en boeren aan deze verzetsstrijd deel.

[5]) Bayinnaung, koning van Burma in de 16e eeuw; bekwaam veldheer.

[6]) Kyat, Burmese munteenheid; K. 100,— is plm. *f* 80,—.

T. W. L. Scheltema

VERZEN

Gedichten: ogenblikken
Van zóo'n verheviging
Des levens, dat ze flikkren
Of onze ziel verging.

Indien niet zo geboren,
Gevallen op 't papier
Dan was het vers verloren
Voordat het viel.

De woorden komen zuiver
Uit diepten, onbewust,
Een vuurgloed, die niet blust
Dan in een heil'ge huiver.

8 januari 1954.

HIER ZIT IK

Hier zit ik, middeleeuwse clerc
Maar alles op te schrijven
Terwijl ik in de groene kerk
Uren lang mag verblijven.

Insecten geven mij een prik
Beproevend mijn bloedwarme ik
Vogels verschaffen mij muziek
Voor mijn gebrekkige lyriek.

En bomen wuiven koelte aan
Dat 'k niet verschroeiend zal vergaan
Bloemen asemen wierookgeur
En voor het altaarkleed de kleur.

Wie onder rijke zakenmensen
Kan zich een beter leven wensen?

19 juni 1954.

VOGELBEZOEK

Het hele schouwspel van de bonte vogelschaar
Is weer vanmorgen langs mij heen getrokken
Elk hunner bood geluk dat werd aanvaard.
De winterkoning kwam reeds vroeg zich vergewissen
Of 't veilig hangend huis waarin zijn kroost
Zich wiegelend en hongrig groeien zag
Nog aan de boom hing tussen 't groene loof,
Zong zijn bevinding uit in 't schetterlied
Dat altijd blijde stemt ondanks herhaling.
De lijster, bruine rug en spikkelborst,
Kwam toen met korte rukken van zijn lichaam
En hippend trippen van zijn slanke poten
Zijn deel van 't uitgestrooide brood verorbren,
Ook onderweg een regenworm verschalkend
Die zich, zacht trillend, nauwlijks zichtbaar
De hongerige vogel openbaarde.
Het echtpaar van de rode kardinalen
Beide met prachtige kuiven uitgedost,
Hij, één rode schittering, zij bescheidener
Van kleur, zich in 't struweel verschuilend,
Streek toen ook neer op het verlokkend voedsel.
Was er ook niet de drieste grijze vogel
Met kralenogen steeds spiedend in 't ronde
Wiens naam, om zijn geluid, duidlijk ontleend
Aan dat der kat, omdat hij mauwen kan,
Reeds vroeg van de partij, enkle seconden
Snel pikkend, gretig te verslinden?
De rode lijster, schuw wat, met zijn zwarte kop
Gedroeg bedeesder zich zijn aandeel niet te missen.
De draaihals, schaterlachend, bleef onzichtbaar.
Toch zou 'k zijn spotgeluid niet gaarne derven.
Zelfs zijn de blauwe gaaien wellekom
Ondanks hun slechte naam als nestenrovers
En zo verliep de helderblauwe morgen
Onder de groene koepel van de bomen
Slechts zelden door straatrumoer geschonden.

2 juli 1954.

J. B. Charles

LES APPARITIONS

Het is acht uur en het ziet er uit of het vandaag niet helemaal licht zal worden. Ik drentel in de brede straat die Boulevard Raspail heet. Op het middenstuk van de boulevard, onder bomen en in een motregen, zijn vrouwen bezig hun marktstalletjes in te richten. Mooi fruit. Ik ben de eerste klant en eet een peer. Je hebt naderhand een hele zakdoek nodig, maar dàt zijn pas peren.

De bistro die ik zocht is gelukkig al open. Hier ben ik niet de eerste klant: naast mij staat een man een bruinige borrel door zijn koffie te mengen. Ik meen, dat ik niet kan vragen wat het is. Al ben ik dan niet de eerste, ik ben wel zó vroeg, dat ik armslag heb om mijn aantekeningen te maken. Ik liep namelijk daarnet langs een boekverkopersetalage en moet nu gauw gaan opschrijven, want ik heb in de regenmist lang stil gestaan voor de schoolkaart van Noord-Afrika. Bestemd voor Franse kindertjes. Zoals vroeger onze kaart van Nederlands Oost-Indië, met het aparte benedenstuk met Java op grotere schaal. Stoomvaartlijnen, als vroeger bij ons. De diepten van de zee in de bekende kleur, terrassen van wit tot telkens dieper blauw. Hatier heet de uitgever. Dat is dus zo'n soort Franse firma Noordhoff. Interessant. Er is ook een andere kaart van Afrika: machtig grote gebieden hebben die Fransen daar voor zich uitgezet. Zoals goudzoekers claims voor zich uitzetten in een woestijn. Het verschil is, dat hier toevallig ook mensen wonen. Of die negers, die toevallig binnen de claim vallen, het goed vinden of niet, er zàl wat groots met hen verricht worden! Twee met blik versterkte gaten aan weerszijden bovenaan: daar kunnen de kaarten aan worden opgehangen. Het is precies zoals het was. Na de bijbelse geschiedenis krijgen we aardrijkskunde. Kom voor de klas, Jean Machin, neem de kaartstok en wijs aan: wat is allemaal van ons? Na de aardrijkskunde vaderlandse geschiedenis. Na de school het leger. Na de inbezitneming opstand. Na de pacificatie oorlog. Na de exercities de dood. De dood van één Jean Machin tegenover zeventien negers wellicht, zodat de éér van Frankrijk gered wordt. Maar als er geen Arc de Triomphe meer overeind staat, om de zege bij Timbouctou te laten inbeitelen, wat dan? Ach, wat. Ik drink nog een koffie en speel even voor 20 francs op de pin-ball-tafel; 4.600.000 deze keer, wéér te weinig voor een extra beurt.

Het was half negen, er waren weinig mensen op straat en het mot-

regende nog steeds, toen ik, dicht langs de gevels lopende, weer voor een boekwinkel stond. *Club du Livre Religieux, Renseignez-vous . . .*

Nu, die renseignementen lagen in de etalage. Ik zocht een stuk papier in mijn zakken en schreef meteen de titels, vlak onder mijn neus, op, die ik nu in het net overneem. De inlichtingen hadden niet duidelijker kunnen zijn. *Les apparitions de Notre Dame à . . .* aan wie of waar, dat kan ik niet lezen, er ligt een ander boek half overheen. Dat is niet zo erg, want ik kan verzekeren dat zij nergens ooit verschenen is. Dat zou trouwens ook helemaal onjuist van haar geweest zijn. Dit is het ogenblik waarop ik dat knipsel uit *Neues Deutschland* kan gebruiken. Het moet in mijn tas zitten. Hier heb ik het, het gedicht van Nazim Hikmet.

Auf dem XX. Parteitag erschien Genosse Lenin,
stand lächelnd eine Zeitlang an der Tür,
betrat, kurz befor es anfing, den Saal,
setzte sich auf die Stufen

enzovoort. Zie je nu wel dat er toenadering groeit tussen Rome en Moskou? Nee jongens, Lenin is óók niet verschenen. Het zou ook onjuist van hem geweest zijn, zich pas weer op die XX. Parteitag te laten zien.

Keren wij terug naar Notre Dame. Het boek dat er overheen ligt is *La vie exemplaire de Philippe PETAIN.* Welja! Geschreven door generaal Hering. Toemaar. Daarnaast ligt *Thérèse Neumann, la stigmatisée,* en daarnaast *Le drame de l'Afrique du Nord et la conscience chrétienne.* Ik ben niet benieuwd naar *dit* christelijke geweten. Ik loop door. Het is augustus en het is kwart voor negen in de ochtend. Mist het nu of motregent het? Een coup de rouge, dat kan nu langzamerhand wel.

DE KOUDE *MACHTSUEBERNAHME*

Er is niet alleen een koude oorlog, er heeft ook al een koude Machtsübernahme plaatsgevonden. De vrijheid in West-Duitsland verschilt maar weinig van die in de DDR. Men zou van de Westduitsers kunnen zeggen, dat zij vrijwillig onvrij zijn, omdat zij zich de Adenauerregering langs de democratische weg van vrije verkiezingen zelf hebben aangedaan. Psychologisch verschilt de verkozen onvrijheid weinig van

de opgelegde. De sado-masochistische Duitser wil stevig geregeerd worden en tegelijk een massa, machtig zijn. Hoe dan ook.

In augustus 1956 vonnist het Constitutionele Hof te Karlsruhe dat de Westduitse communistische partij anti-constitutioneel van aard en activiteit is, en derhalve verboden moet worden.

Ik zal na de verschijning van de volledige proces-stukken op deze zaak terugkomen, maar kan niet nalaten nu reeds iets op te schrijven.

Vijf jaar lang hebben de elf rechters voor deze uitspraak zitten dubben. Binnen enkele uren na de uitspraak waren de partijbureaus bezet, de archieven inbeslaggenomen en verscheidene communisten gevangen. De sociaal-democraten niet alleen hebben terstond dit vonnis gevonnist. De zeker niet socialistische of communistische „Spiegel" (een uiterst burgerlijk blad) noemt de uitspraak door de Bondsregering van het Gerecht „abgezwungen".

Het vonnis is 400 bladzijden lang. Het lijkt dus bijna meer een roman dan een vonnis. Een van de opgaven, waar deze roman mee moest zien klaar te komen, was de moeilijkheid, dat de te verbieden partij in Potsdam, 1945, door de vier bezettingsmachten als een der democratische partijen werd gelicencieerd en dat ook in 1949, na de totstandkoming van de Grondwet, de KPD een der mededingende politieke partijen bleef. De Adenauer-rechters komen niet erg gelukkig klaar met dit punt. Een merkwaardige vondst is deze: „Jawel, maar in Potsdam werd aan het begrip democratie slechts een negatieve, namelijk tegen het nationaal-socialisme gerichte, inhoud gegeven." De heren rechters voelen wel, dat zij toch minstens één novum van na 1945 en 1949 moeten opbrengen. Dat is dan dit: „Mit dem Angriff gegen das „Adenauer-Regime" beabsichtigt die KPD zugleich einen Angriff gegen die freiheitliche demokratische Grundordnung". Let scherp op! Ditzelfde bezwaar kan in de toekomst best ook tegen andere politieke partijen worden aangevoerd die tegen Adenauer zijn!

De *Kölnische Rundschau* en de *Bonner Rundschau,* bladen die met Adenauer en kardinaal Frings zeer nauwe betrekkingen onderhouden, publiceren begin september 1956 op dezelfde dag gelijk gestemde hoofdartikelen van hun correspondent Robert Ingrimm, die in journalistenkringen van Bonn nogal opzien gebaard hebben. Zij bevatten niet voor misverstand vatbare aanvallen op andere kranten, die kritisch staan tegenover de politiek van het regime van Bonn. Ingrimm geldt als de voornaamste spreekbuis van de rechtse CDU-vleugel en als een speciale propagandist van de Bonnse kanselier.

De *Kölnische Rundschau* is de opvatting toegedaan „dat het KPD-

verbod scherts blijft, als men het niet gebruikt, om de bedrijvigheid van de cripto-communisten stop te zetten." „*Lächerlich* zou het zijn, als men zou nalaten, de nu geslagen bres binnen te dringen. . . ." „Wat voor de KPD geldt„ moet ook voor haar vermomde helpers gelden." En de *Kölnische Rundschau* laat het niet bij deze verklede „helpers". Het blad wordt erg concreet en schetst zeer nauwkeurig de kring van personen, die zij met rechterlijke goedkeuring verder wil opofferen aan het politie-regime van Bonn. Woordelijk luidt het:

„Waaraan herkent men de helpers der KPD? Aan hun daden kan „men hen herkennen.

„Geven wij vier voorbeelden: het verdragen van de dienstweigering „uit een diep religieuze overtuiging is in Engeland, in Zwitserland en „in Amerika een oude, geëerbiedigde instelling. Geen regering is daar „dwaas genoeg om er nog een agitatie bij te dulden, die zich ten doel „stelt, jonge mannen *von lumpiger Veranlagung* aan te raden zich voor „*Fahnenflucht* bij zo'n secte aan te sluiten. Wie deze campagne in „woord en geschrift uitoefent, handelt blijkbaar uit andere drijfveren „dan uit die van een vroom geweten.

„Tweede voorbeeld" (dit slaat op de wandaden van Amerikaanse soldaten, ook in de Nederlandse pers vermeld, en op de kranten die erover hebben durven uitwijden). „Wie in de overigens betreurenswaar„dige verkrachting van een jong meisje, dat 's nachts in het stadspark „rondzwerft in plaats van thuis in haar bed te liggen, een reden vindt „om met kopletters tegen het leger van een bondgenoot stemming te „maken, maar tegelijk arglistige aanvallen door binnenlandse vechters„bazen op juist de soldaten van hetzelfde leger in het kleinste lettertype „verstopt, dient in het openbaar een vreemde macht, die men niet hoeft „te noemen.

„Ten derde: Wie zich sedert jaren onvermoeibaar moeite geeft, de „oostelijke toegangen der vrije wereld voor het rode leger open te hou„den, wie zelfs de oppositie van de Duitse sociaal-democraten tegen de „dienstplicht (die overigens niet zeer gemeend is en voornamelijk pro„paganda is tegenover de kiezers) onvoldoende vindt". . . . „wie de „kinderziekten van de nieuwe strijdkrachten gebruikt, om hun aanzien „te ondergraven, die schaart zich aan een bepaalde zijde en die bespaart „iemand de moeite, eerst nog te onderzoeken, *warum ihm die Morgen„thau-Amerikaner die Herrschaft über Rotationsmaschinen und „Funktürme zugeschanzt haben".* (Men moet, geloof ik, aannemen dat hier met de finesse van een Goebbels en een Fritsche gesneerd wordt

op het feit, dat de bezettingsmachten in 1945 de dagbladdrukkerijen en de radiofabrieken aan duidelijk niet-foute gezelschappen toevertrouwd hebben; vergelijk met hetgeen hier te lande met De Telegraaf gebeurde; de uitdrukking „Morgenthau-Amerikaner", zwaar anti-semitisch belast, slaat op het Amerika van Roosevelt, dat nu gelukkig voor een ander Verenigde Staten plaats gemaakt heeft. - Ch.).

„Ten vierde: Wie er naar streeft de geografische lijn, waarlangs aan „beide zijden een *Truppenverdünnung vorzunehmen wäre,* zo te ver- „schuiven, dat zij niet over de Oostgrens van het Duitse Rijk loopt, „maar dwars door Duitsland heen" (Dit is dus een bedreiging tegen degenen die voelen voor Edens tweede plan van Genève 1955, van de gedemilitariseerde zone tussen de DDR en West-Duitsland. Ch), „die- „gene werkt ongetwijfeld voor de Sowjetunie. En daarom zij het nog- „maals gezegd: het KPD-verbod zou een onwaardige scherts zijn, als „men zich de schaamteloze bedrijvigheid van de vermomde dienaren „van Moskou nog verder liet welgevallen."

Zover de „Kölnische Randschau". Men kan werkelijk zeggen, dat hij duidelijke taal spreekt. Met het KPD-verbod is een tijd van politieke willekeur en van de meest reactionaire onverdraagzaamheid begonnen. Maar waarom werd dit hoofdartikel van de „Kölnische Rundschau" niet in de hele wereld bekendgemaakt? Waarom niet tenminste door oud-illegale en door sociaal-democratische bladen?

Men zou kunnen beweren, dat het met de vervolgingen wegens hoogverraad van Adenauers principieelste tegenstanders, of zij communisten zijn of enkel maar petitie-ondertekenaars, wel los zal lopen. Omdat er immers *rechters* zijn in de Bondsrepubliek, die tenslotte strafbaarheid en strafmaat zullen vaststellen. Maar iemand, die met zo'n geruststelling komt, is een oplichter. Het grote gevaar van deze heksenjacht zit hem namelijk in de toe te passen voorlopige hechtenis; het directste gevaar, dat al deze leden van vrouwencomité's en derde-wegverenigingen bedreigt, is, dat zij „preventief" langdurig kunnen worden en zullen worden opgesloten. De voorzitter van de Freie Deutsche Jugend, Jupp Angenfort, zat twee jaar in het Huis van Bewaring voor zijn vonnis gewezen werd; zo ging het verscheidenen en zo zal het velen gaan. Opgemerkt moet nog worden, dat de Duitse rechters in deze gevallen niet de gehele in voorarrest doorgebrachte tijd aftrekken van de straf die zij uitdelen. Hoe zullen de politieke tegenstanders het in deze preventieve hechtenis hebben? Daarover hoeven wij geen illusies te koesteren. De bewaarders zullen zeer zeker geselecteerd zijn uit „betrouwbare" elementen. Dat zijn, in Adenauer-Duitsland, na de

Kalte Machtsübernahme, *rechtse, Duitse* gevangenbewaarders van het soort, dat onderdrukt Europa maar al te goed heeft leren kennen.

In Sleeswijk-Holstein is al een groots opgezet begin gemaakt van communistenvervolging. Alle leden van de KPD kregen het bevel, zich op de politiebureaus te melden voor zgn. politiële identificatiemaatregelen. Zij werden van alle kanten gefotografeerd en hun vingerafdrukken werden genomen. Verscheidenen kregen de mededeling, dat tegen hen een onderzoek zal worden ingesteld wegens voorbereiding van hoogverraad.

DE MELKBOER

De Oost-Duitse dr. Friedrich Karl Kaul, behalve advocaat, o.a. in dit KPD-proces, schrijver van hoorspelen, novellen en detectivestories, vertelt het volgende humoristische verhaal. In 1952 reist hij naar Dortmund, om de FDJ te verdedigen. Er is zo'n tekort aan hotelkamers, dat hij met zijn West-Duitse collega, de sociaal-democratische dr. Schröder, in één kamer moet slapen. Voor het inslapen houden de twee advocaten nog een politiek gesprek, dat door Schröder wordt beëindigd met de woorden: „.... in elk geval wens ik in een land te leven, waar ik weet dat, als er 'smorgens vroeg om 5 uur aan de deur geklopt wordt, de melkboer daar is en niemand anders!" Daarop draait hij zich om en begint te snurken.

Maar om 5 uur wòrdt er hard op de deur geklopt! Kaul doet open. Er staat politie, die hem onder een knullig voorwendsel arresteert; men wil kennelijk zijn verdediging van de FDJ verhinderen. Hij gaat mee, maar wekt eerst zijn collega.

„Schröder!" roept hij, „wakker worden! de melkboer!"

BLADZIJDE UIT EEN FUTURISTISCH GESCHIEDENISBOEK

De 1e juli 2... begon men met de tenuitvoerlegging van het verdelingsverdrag en op 31 december had zich alles voltrokken. De vroegere drie noordelijkste provincies vormden het calvinistische koninkrijk Fries-Saksen; Overijssel, Gelderland, Limburg en Brabant kwamen onder de wereldlijke heerschappij van de Bisschop van Nijmegen; Zeeland kreeg het stuk Zuid-Holland tot en met de Linkermaasoever erbij en werd volgens de plannen het conservatief-vrijzinnige graaf-

schap; de rest van het vroegere Nederland ging samen de socialistische Raden-Republiek Holland vormen.

Al voor de volksverhuizingen helemaal hadden plaats gehad, proclameerde men in Fries-Groningen een koning. Van een er goed uitziende, niet opvallend schrandere, zeker ook niet domme, jonge ongehuwde boer in Rottevalle (Friesland) kon worden nagegaan dat hij een afstammeling was van een eveneens nimmer gehuwde dochter van de opperstalmeester van de laatste Oranje, Koenraad. Het land zag zich deze vorst en het nieuwe koninklijke huis maar net niet ontgaan: de toekomstige vorst had juist have en goed verkocht aan een gereformeerde boer uit Alphen a. d. Rijn, omdat hij, als lid van de vrijzinnig-doopsgezinde gemeente te Rottevalle, zelf meende te moeten emigreren naar Zeeland. Het strokartongilde evenwel (toen het machtigste in Fries-Groningen) ontdekte deze kandidaat, achtte hem bruiken handelbaar en vond hem bereid naar de pas gestichte Gereformeerde Staatskerk voor Fries-Groningen over te gaan.

Toen een professor van de Gereformeerde Universiteit te Groningen in een door het strokartongilde betaalde en verspreide brochure op bekwame wijze had aangetoond, dat het een Raadsbesluit Gods was, dat in plaats van de trits *God, Nederland en Oranje* gesteld zou worden *God, het Land en Rottevalle,* stelde zich de Synode achter de kandidaat, waarmee de strijd beslist was aleer er nauwelijks was gestreden. „Rottevalle", zoals Piebema dus eerst genoemd werd, verraste zijn volk — bij deze verrassing zou het gedurende zijn hele gezegende regering blijven — door Gods Raadsbesluit, althans tenminste de leuze, te wijzigen. Hij nam bij zijn kroning de naam Oranje aan, zodat alles opeens veel gemakkelijker in het gehoor lag. De vlag werd een oranje dundoek, met daarin een wit Saksisch paard uitgespaard.[1])

In het Bisdom Nijmegen stond, zoals duidelijk zal zijn, van het begin af vast, wie de heerser werd. In de Raden-Republiek Holland merkten de burgers weldra dat hun regering uit een zevenmanschap bestond, dat zich het Centrale Comité noemde en zich in Amsterdam vestigde. Zeeland koos zich een professor van de Erasmus Universiteit (die, gelegen als zij was in Rotterdam-Zuid, bij het graafschap Zeeland behoorde) tot graaf. De man werd gekozen om zijn vriendelijke uiterlijk, zijn witte haar en zijn ethische stemgeluid, maar het volk zou spoedig

[1]) Futuristischer noot: merkwaardig genoeg bleef hij uit sleur de „driekleur" genoemd worden; lange tijd bleef één van de bekendste vragen voor de toelatingsexamens voor de middelbare scholen: „waarom heet onze tweekleurige vlag een driekleur?"

voelen hoezeer het zich vergist had. Graaf Evert van Charlois was op ethische wijze zo aggressief en in zijn bescheiden vriendelijkheid dermate ijdel, dat hij zijn onderzaten in grote ellende zou storten.

Zo was de situatie toen. . . .

Hier eindigt de bladzijde helaas.

MEINE LIEBE ZU DIESEM BERUF

Een gesprek dat een journalist heeft met een majoor van het nieuwe leger van Bonn. Een nieuwe soldaat is hij niet, antwoordt hij blijmoedig op de gestelde vragen, hij heeft in 1926 eindexamen gedaan en ging de volgende dag, *noch mit dem schweren Kopf der Prüfungsfeier,* door de kazernepoort. Een ander beroep had hij nooit gehad en kon hij zich voor zichzelf ook niet voorstellen. Hij stamt namelijk uit een oude „Soldatenfamilie", vandaar *seine Liebe zu diesem Beruf.* Voor iemand uit een oude soldatenfamilie komt alleen een beroep in aanmerking waarbij je meestal in de frisse lucht bent. Na de oorlog en na zijn krijgsgevangenschap (de lieden uit de oude soldatenfamilies sneuvelen aanzienlijk minder gauw dan de boerenjongens en de kantoorbedienden die ze, als het er opaan komt, het vuile werk laten opknappen) wil hij met zijn gezin naar Zuid-Amerika, maar dan hoort hij dat Bonn weer een leger krijgt, dus die emigratie is niet nodig. Hij kan zijn leven tòch nog in een rijbroek, in de frisse lucht, een flink eind boven boerenlummels en op kosten vàn die boerenlummels, in zijn geliefde Heimat slijten.

Hoe komt het, vragen de journalisten met voorzichtige ironie, dat die jeugd zo weinig voor de militaire dienst voelt, die zo geheel en al het leven van de majoor uitmaakt?

Luiheid! zegt de majoor. En lafheid, om zich *die Hammelbeine langziehen zu lassen!*

J. B. Charles

FEATHER FOUNDATION

De kinderen zijn gestikt met de paarden,
de blinde mijnpaarden van Marcinelle,
d.w.z. wij hopen dat zij diep onder de aarde
niet krankzinnig van angst en dorst zijn gestorven.
Een ogenblik. De gehelmde gendarmes van orde
moeten de ijzeren hekken openmaken
om een grote cadillac door te laten,
van een bezorgde zorgvuldig verzorgde meneer.
De ijzeren hekken, overgroeid en behangen
met trossen versteende berookte gezichten
van vrouwen van mannen en moeders van kindren.
Ach, die kinderen, nietwaar?
Honderden meters onder de grond en
niet ouder dan veertien of vijftien jaar.
Een ogenblik: denk aan je eigen jongen,
of hij een goed rapport had of slecht,
met vakantie aan zee was of bij zijn tante
in Ermelo, of zijn hart nog uitging naar vliegers of
al naar het dutch swing college, éven
een minuut stilte voor je eigen jongen
van veertien. Zie hem daar onder de grond
steenkool moeten delven voor de fluid make up van
maîtresses van goedgehumeurde heren in cadillacs.
De hekken van orde zijn van solied ijzer,
nietwaar, maar de schacht van de mijn
was bekleed met vergaan hout en een cadillac
1956 heeft poederdoosjes van zilver.
Goedgekleed heer rijdt bedroefd door de hekken, jawel,
het is met een mijn gedaan in Marcinelle.
Italianen zullen er nog wel te krijgen zijn,
want honger is er gelukkig genoeg,
maar, dat moet ons toch wel verdrieten,
nietwaar, één mijn is nu wel voorgoed naar de hel.
Een ogenblik: laten we jouw jongen niet vergeten,
dacht hij aan zijn tante in Ermelo, toen het zijn tijd was?
Dat kan men niet aannemen. Aan zijn vlieger?

Aan de socialistische regering van België?
Schei uit, dit is het ogenblik niet voor grapjes,
hij heeft met zweet op zijn zwarte kindergezicht,
maar niemand kon het zien, want het was
een hardstikke helse nacht daarbeneden,
om zijn moeder geschreeuwd en zijn jongensvuisten
stukgeslagen tegen de muren van het zwarte goud
voor de groene gazons en de roze badkamers
en de dure kostscholen van een beter soort jongens
en de feather foundation van de vriendinnetjes van
welverzorgde maar nu toch bezorgde meneren.
Vrede zij hen. Die kinderen dan.

KORT BESTEK

De oproep van de Nederlands Hervormde Synode

Wij beleven het merkwaardige schouwspel, dat door ons land een politieke beroering golft die gewekt is door de morele verontrusting der leiders van het grootste protestantse kerkgenootschap. En het laat zich aanzien dat het grootste deel van het hervormde kerkvolk zich achter de Synode stelt.

Dit wil zeggen dat een politiek vraagstuk van groot formaat en dat voor ons volk, onze Nederlandse staat, van ongemene importantie is, niet door een politieke partij wordt gesteld.

Er was een tijd waarin de politiek gedragen werd door sterke morele gevoelens, door een geest van strijd voor wat als recht werd beschouwd. Zulk een politiek vereiste partij-kiezen, veel meer dan het kiezen van een partij. Die tijd is voorbij, want bij een verkiezing wordt het volk niet meer geplaatst voor vraagstukken waardoor het wordt gegrepen. En wat betekent dan, zoals deze zomer, een uitslag die, naar het heette, een opschuiving naar links zou zijn? Niets.

Men stemt niet meer voor een politieke idee, een politieke beweegkracht, maar op een partij. En de partijen vormen een regering, liefst nog een op brede basis, zodat er niet eens plaats is voor een normale oppositie. En zelfs dit lukt nog maar na vele strubbelingen, na een uitgebreide koehandel en het proberen van allerhande combinaties. Waarover onenigheid mag bestaan, niet over kwesties die in onze tijd werkelijk aan de orde zijn. Over bewapening of over de houding inzake Nieuw-Guinea is men het tevoren al eens.

Informeert men naar de houding van het Nederlandse kerkvolk ten aanzien van de houding in het Nieuw-Guineavraagstuk, dan blijkt dat zich onder degenen die mede-verontrust zijn met de Synode, verschillende leden van de P.v.d.A. bevinden. Dit wil zeggen, dat de Synode hen in staat stelt zich uit te spreken in zaken waar hun partij hen niet over raadpleegt. En ook bij andere partijen is dit wellicht, misschien in mindere mate, het geval.

Betekent dit dat de Synode in plaats van de partijen politiek bedrijft? In het geheel niet, maar de partijen die niet meer door stuwende ideeën worden gedragen, appelleren ook niet meer aan een rechtsbesef of aan een politiek geweten. Zij zijn het eens over kwesties, die onderwerp van strijd, die inzet van hun bestaan moesten zijn. Het zijn registratieapparaten, die hun leden als aandeelhouders in de hand en tevreden moeten houden en ze op zijn hoogst opwarmen voor tweede-rangs-

kwesties. En zij kweken steeds meer deskundigen. Maar zij spreken niet meer tot de verbeelding, zij werpen niet, zoals Martinus des Amorie van der Hoeven het een eeuw geleden uitdrukte, „een edele hartstocht in de ziel van het volk".

En daarom moeten wij de Synode dankbaar zijn, dat zij de moed heeft betoond, in eerste instantie haar kerkleden een gewetensvraag voor te leggen, maar van daaruit het gehele volk uit een apathie trachten wakker te schudden. Want de oproep tot bezinning op de vraag hoe te staan inzake Nieuw-Guinea, is een oproep die zich feitelijk richt tot heel ons volk, verder dan het kader van haar kerk, maar ook over de hoofden heen van onze politieke handelslui.

EXLIBRIS

PROF. DR. F. V. HEEK: *Het geboorteniveau der Nederlandse Rooms-Katholieken. Een demografisch-sociologische studie van een geëmancipeerde minderheidsgroep.* Publ. v. h. Sociologisch Instituut der Rijksuniversiteit te Leiden, III. H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden, 1954.

Iedere leek weet, dat het katholieke bevolkingsdeel in ons land vruchtbaarder is dan de andere bevolkingsgroepen. Maar pas als wij gaan lezen in de twee jaar geleden verschenen studie van de Leidse hoogleraar in de sociologie, ontdekken wij hoe weinig wij eigenlijk wisten hoe het met deze verhoogde vruchtbaarheid in elkaar zit en wat er nu precies de oorzaken van zijn.

Het onderzoek naar de oorzaken moet voor Van Heek een spannend geestelijk avontuur zijn geweest, en deze spanning deelt zich aan de lezer mee. Wie zegt er toch, dat cijfers en statistieken droog zijn?

Een van de belangwekkendste vondsten van Van Heek is, dat deze bijzondere vruchtbaarheid der katholieken een typisch Nederlands verschijnsel is; en dat de staatkundige grens tevens in letterlijke zin een sociologische grens vormt. Bijzonder treffend zijn de door Van Heek geconstateerde verschillen in geboorteniveau tussen aangrenzende Nederlandse en Belgische streken met overigens overeenkomend maatschappelijk patroon.

Van Heek zoekt de verklaring voor de gevonden verschillen in de bijzondere positie der Nederlandse katholieken in de Nederlandse staat, en hecht daarbij grote waarde aan hun streven, sterk gestimuleerd door de geestelijkheid, naar het bereiken van een meerderheid binnen het Nederlandse volk. Hun „frontmentaliteit", voortkomend uit hun positie in het verleden als minderheid waartegen gediscrimineerd werd, en uit een hoog „ambitieniveau", levert in Van Heek's gedachtengang de voornaamste verklaring voor het van de omringende landen afwijkend Nederlands patroon.

Tevens toont Van Heek aan, dat het juist het katholieke bevolkingsdeel is, dat Nederland zijn bijzondere demografische positie in West-Europa verschaft als eiland van een betrekkelijk hoog gemiddeld geboortepeil.

Van Heek's studie bewijst, dat de sociologie nu eindelijk op weg is zich tot een werkelijke wetenschap te ontwikkelen.

W. F. W.

Fundamenta. Bijdragen tot de kennis van de antieke grondslagen onzer Beschaving. Onder redactie van Prof. Dr. H. Wagenvoort. H. J. Paris, Amsterdam.

De naam van de reeks en een deel van de titels van elk der deeltjes afzonderlijk lichten ons reeds in over het doel dat met deze serie beoogd wordt, nl. om de continuïteit van de Grieks-Romeinse cultuur tot onze huidige beschaving nog eens duidelijk in het licht te stellen.

In deel 1 *Klassieke en nieuwe schilderkunst,* dat chronologisch het laatst verscheen in 1956, wordt door P r o f. D r H. G. B e y e n aangetoond dat er verbindingslijnen lopen tussen de grote klassieke schilderkunst, waar hij de vaasschilderkunst van uitsluit, en die van de nieuwe tijd. Door het middeleeuwse handschrift en mozaïek

is het oude behouden gebleven en opgenomen in het nieuwe. Boeiend is schrijvers opvatting over het stilleven, dat als zo specifiek Nederlands geldt, maar toch schijnt te wortelen in de antieke stillevenkunst, doordat de Italiaanse stillevenkunst, voorspel van de Hollandse, waarschijnlijk zijn motieven voor een deel direct aan de emblemata met stillevens der Romeinse vloermozaïeken ontleende. Dat ook het lineair perspectief reeds gekend was in de oudheid maakt Beyen aan de hand van Pompeiaanse muurschilderingen duidelijk.

Het boekje, voorzien van reproducties en uitgebreide litteratuurlijst, opent in letterlijke en figuurlijke zin allerlei perspectieven en laat zich bijzonder prettig lezen.

In 1954 verschenen deel 2 en deel 3, respectievelijk *Homerus* en *Latijn en Grieks dat wij allen spreken* geheten. Het deeltje „Homerus", met als ondertitel Vier kanten van zijn persoonlijkheid, is van de hand van de Leidse hoogleraar B. A. van Groningen. Zijn liefde voor de grote dichter brengt wel geen verheldering in het boeiend raadsel van de Homerische poëzie, maar de zorgvuldig, echter wel wat tendentieus gekozen, voorbeelden demonstreren ad oculos de grote kracht die van deze poëzie uitgaat, zodat hij ons zelfs nu nog boeit.

Geheel anders van toon en misschien meer gericht tot zijn studenten dan tot de belangstellende leek is het geschrift van wijlen Prof. Dr Gerlach Royen O.F.M.: "Latijn en Grieks dat wij allen spreken". Uit mijn gymnasiumtijd herinner ik mij nog duidelijk de verbazing van ons leerlingen als onze Nederlandse leraar, de latere Prof. Overdiep, om ons te waarschuwen tegen de gevaren der volksetymologie wel het woord „hoofd", maar niet het woord „kop" van het Latijnse „caput" afleidde. Eenzelfde verbazing zal menig lezer wel eens overvallen bij het lezen van het boekje van Gerlach Royen. Het is geen gemakkelijk boekje, maar wel inhoudrijk, en boeiend is het om aan schrijvers hand na te gaan langs welke grillige wegen bepaalde woorden uit het Grieks en Latijn tot ons gekomen zijn, en hoe in deze afleidingen de economische en culturele geschiedenis zijn afspiegeling vindt. Ook dit deeltje is voorzien van een bibliografie.

Nummer 4 uit de reeks is het eerste en reeds in 1952 verschenen. Het is van de hand van Prof. Dr A. Sizoo en is getitel: *Het oude Christendom in zijn verhouding tot de Antieke Cultuur.* Het geeft een duidelijk beeld van de problematiek der oudste Christenen in hun soms fel verzet tegen de heidense cultuur, waaraan zij zich toch niet konden onttrekken. Merkwaardig is dat belangrijke Grieks-Romeinse cultuurgoederen behouden bleven, omdat de Christenen zich van het conservatieve, eeuwenoude onderwijs niet konden losmaken, zodat zij het heidens geestelijk juk niet vermochten af te schudden. Juist het oude Christendom heeft als hevel gediend om de cultuur van Hellas en Rome naar de nieuwere tijd over te hevelen en fundament te laten zijn van onze beschaving!

Rest mij nog te vermelden dat elk van deze zeer leesbare en instructieve boekjes in kleurige plastic band is uitgegeven en dat de prijs van elk deel *f* 3,90 bedraagt.

S. J. Suys-Reitsma.

W. F. DE GAAY FORTMAN, *Architectonische kritiek. Fragmenten uit de sociaal-politieke geschriften van dr. A. Kuyper.* H. J. Paris, Amsterdam,

1956, 171 blz.

Dit is het tweede deeltje in de serie 'Ons sociaal erfdeel' onder redactie van Prof. dr. P. J. Bouman en Prof. dr. R. van Dijk. Als eerste is indertijd verschenen 'Uit het levenswerk van H. P. G. Quack', ingeleid door de eerste der beide redacteuren.

Uitgaven als deze hebben hun onmiskenbaar nut. Naar de 'opera omnia' immers van degenen van wier werk in deze reeks fragmenten worden opgenomen, grijpen op z'n best nog de toch al belangstellenden. En dat zijn uiteraard weinigen en meestal specialisten. Door boekjes als deze kunnen ook anderen tot die figuren worden gebracht en niemand kan ontkennen dat een cultuur alleen dan levend blijft, wanneer steeds een niet te kleine groep zich min of meer op de hoogte houdt van het verleden dier cultuur. Waarbij nog komt dat het beste van de besten op de een of andere manier bijna altijd een zekere actualiteit of behoudt of toch herkrijgt.

Voorwaarden voor het welslagen ener dergelijke onderneming zijn dan echter wel, dat de keuze der fragmenten voldoende representatief en de inleiding voldoende instructief zij, zonder nochtans, wat de fragmenten betreft, door te grote uitgebreidheid of onverstaanbaarheid, en wat de inleiding betreft, door te grote geleerdheid of detailonderzoek af te schrikken.

Dit tweede deeltje voldoet naar ons oordeel aan de gestelde voorwaarden over het algemeen wel. De inleiding van de uitgever (blz. 7-26) is helder en beknopt en de acht gekozen stukken geven tezamen zeker een beeld van Kuyper's kijk op wat destijds 'het sociale vraagstuk' heette en zijn doen en laten om tot een oplossing van dit vraagstuk naar zijn smaak bij te dragen.

We zouden de verzorger nochtans twee vragen willen stellen, 1e. is hij niet met ons van mening dat zijn boek, doordat het zich uitsluitend met de 'sociale' Kuyper bezighoudt, de indruk wekt alsof het sociale 's mans voornaamste bemoeienis geweest is, terwijl het in feite voor hem toch slechts één facet was van zijn voortdurend streven, het (neo)calvinisme de aansluiting met de moderne tijd niet te doen missen? En 2e. was het nodig de 'souvereiniteit in eigen kring' geheel op te nemen die toch met het eigenlijke onderwerp in maar los verband staat?

Op de eerste vraag zal de samensteller wellicht antwoorden, dat het doel van zijn werk dit onvermijdelijk meebracht, waarop dan echter ons wederwoord zou zijn dat de inleiding deze misvatting had behoren te voorkomen, terwijl zij haar nu eerder versterkt. En op de tweede vraag zal hij vermoedelijk antwoorden, dat de gedachte van de 'souvereiniteit in eigen kring' zo wezenlijk voor Kuyper was, ook met betrekking tot de oplossing van het arbeidersvraagstuk, dat dit stuk daarom niet gemist kon worden. Waarop ons wederwoord dan zou luiden, dat ook dit in de inleiding zou kunnen zijn uiteengezet, terwijl de 33 blz. nu aan de rede ter opening van de Vrije Universiteit besteed, — een kwart schier van het geheel — beter gereserveerd hadden kunnen blijven voor b.v. een fragment uit 'Christus en de sociale noden' (1895) dat wel zeer ter zake geweest zou zijn.

J. R.

Een schatgraver onthult zijn vondsten

GERBEN COLMJON

DE NEDERLANDSE LETTEREN IN DE NEGENTIENDE EEUW

„Colmjon heeft een belangrijk boek geschreven, een rijk boek, dat veel kostelijk materiaal in handen geeft en van helder inzicht getuigt voor zover het de literaire over- of onderwaardering betreft."

Trouw.

„Met een indeling in tien decennia biedt Colmjon hier een overzicht van de Noord-Nederlandse literatuur in de 19e eeuw. Het is een buitengewoon vlot en boeiend geschreven boek, getuigend van een sterke persoonlijkheid. Nergens een inzinking, overal dezelfde kompetentie en belezenheid. De auteur situeert zijn stof temidden van het geestesleven in het overige Europa. Hij geeft een menigte scherpe, karakteriserende details die men elders niet zó gegroepeerd vindt en neemt vaak tegenover stromingen en feiten een persoonlijk standpunt in, wat leidt tot herwaardering van vele traditionele inzichten."

Lektuurgids.

„Het boek dat hij schreef, is meteen een verrassende bloemlezing van meestal korte fragmenten uit dichtstukken, opstellen, verhalen en brieven, die in extenso vaak inspanning vergen. Deze kaneel bij het lood zou per pond wat droger gaan smaken!"

Anton van Duinkerken in De Tijd.

„Zijn nauwgezet bronnenonderzoek, zijn precieze en veel omvattende belezenheid, het situeren van het eigene binnen een internationale lijst, het incorporeren van documenten van niet-literatoren en van extra-literaire schrifturen van literatoren in zijn overzicht, zijn bezadigde verteltrant, telkens doorflitst met aardige anecdotes en treffende, hatelijke of ergerlijke uitspraken-ter-zijde, zijn kennis van de schilderkunst, zijn oprechte interesse voor zijn object en bovenal zijn volkomen onafhankelijk oordeel, — dit alles maakt zijn werk tot een boeiend en belangrijk geheel."

W. L. M. E. van Leeuwen in de N.R.C.

435 blz. Geb. f 8.90. (Bfr. 145.—)

Verkrijgbaar bij de boekhandel

WERELD-BIBLIOTHEEK

AMSTERDAM — ANTWERPEN

In de serie

CONTACT REIS-POCKETS

Verscheen dezer dagen

JOEGOSLAVIË

Met 31 foto's van CAS OORTHUYS en een uitslaande kaart in kleur.

Geen betere reiskameraad voor dit land dan de bekende schrijver A. DEN DOOLAARD, die jarenlang in Joegoslavië heeft gewoond en die de tekst bij dit Contact-Reis-Pocket schreef. f. 3,90 gebonden.

Andere titels uit deze serie:

DE VOGEZEN
TIROL EN
VORARLBERG

VERKRIJGBAAR IN DE BOEKHANDEL

Hendrik de Leeuw

ONDERWERELD N.V.

Een openhartig en onthullend boek over de georganiseerde misdadigheid in de Verenigde Staten. De waarheid over gangsterdom en bendewezen!
262 blz. Met illustraties. Gebonden f 8,90 (fr. 135.–)

VERKRIJGBAAR BIJ DE BOEKHANDEL

Amsterdam WERELD-BIBLIOTHEEK *Antwerpen*